

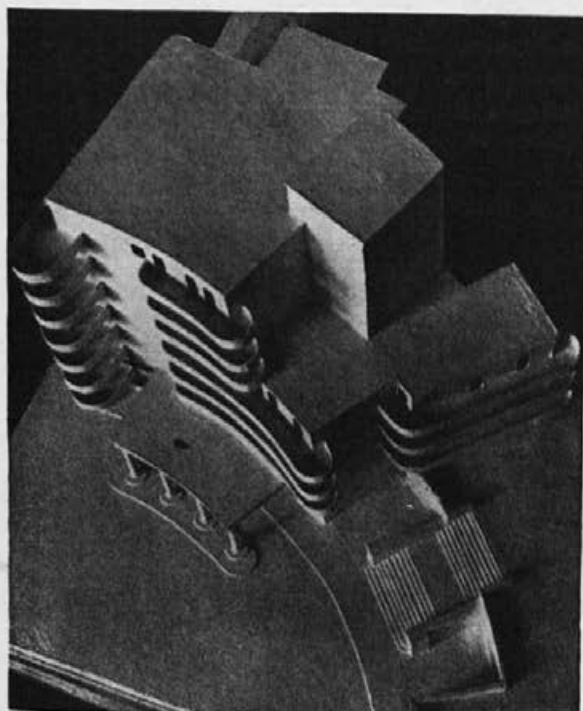
Poštarina plaćena u gotovom

REVIIJA ZA GRAĐEVINSKU, LIKOVNU I PRIMENJENU UMETNOST
REVIIJA ZA STAVBNO, LIKOVNO IN UPORABNO UMETNOST
REVUE DE L'ARCHITECTURE ET DE L'ART

1933

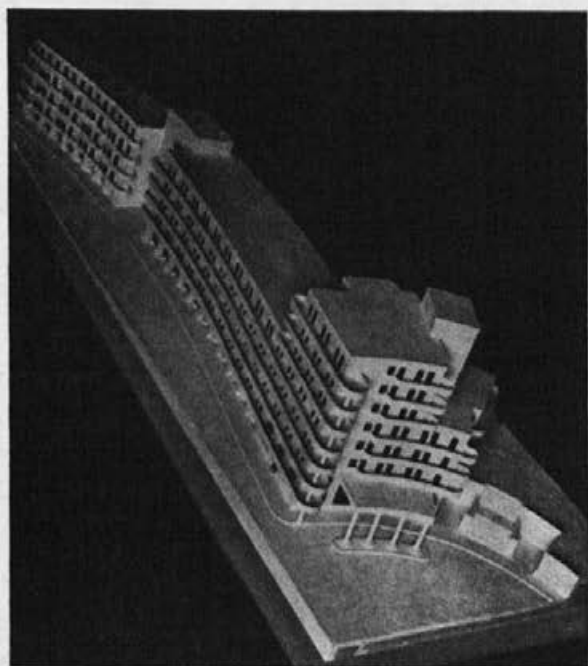
7-8

LETO III.

Ing. arch. H. Hus, Park-hotel na Bledu, model

H O T E L

ARHITEKTURA

ARHITEKTURA

Revija za građevinsku, likovnu i primenjenu umetnost. - Pretplata godišnje Din 120.—, za inozemstvo Din 150.—. - Uprava: Gajeva ulica 9. - Izdaja Konzorcij »Arhitekture« (ing. arch. Dragutin Fatur). - Tehnički urednik arh. Ivo Spinčič. - Odgovorni urednik Jože Žigon. - Grafički radovi Jugoslovanske tiskarne u Ljubljani (K. Čeč).

Revija za stavbno, likovno in uporabno umetnost. - Naročnina letno Din 120.—, za inozemstvo Din 150.—. Uprava: Gajeva ulica 9. Izdaja konzorcij »Arhitekture« (ing. arch. Dragutin Fatur). - Tehnični urednik arh. Ivo Spinčič. - Odgovorni urednik Jože Žigon. - Grafično delo Jugoslovanske tiskarne v Ljubljani (K. Čeč).

Revue de l'architecture et de l'art. - Prix de l'abonnement annuel Din 120.—, pour l'étranger Din 150.—. Rédaction: Ljubljana, Gajeva ulica 9. - Publiée par l'association »Arhitektura« (ing. arch. Dragutin Fatur). Rédacteur technique arch. Ivo Spinčič. - Rédacteur responsable: Jože Žigon. - Travail graphique: Jugoslovanska tiskarna, Ljubljana (K. Čeč).

VSEBINA: Savremeni hotel 94/97 Mesar: Smučarski dom na Pokljuki 93/99 Platner: Hotel v gorenjskem kotu 100/102 H. Hus: Park-hotel na Bledu 102/114 Dufet: Kabina na jhti 105 Torčič: Hotel Matič u Splitu na Bačvicama 115/116 Dubov: Turistički dom na Irškom vencu 116 Fatur: Viničarija 117/118 Prijevič: Kafana i restaurant u Topčideru 119 Matlanovich: Električne naprave modernega hotela 120 Mandić: Moderne signalne naprave v hotelih 120/121 Armand: Dalmacija i moderna arhitektura 122 123 Tresorji 125 Bedjanič: Matlanovich, Elektrotehnika I.

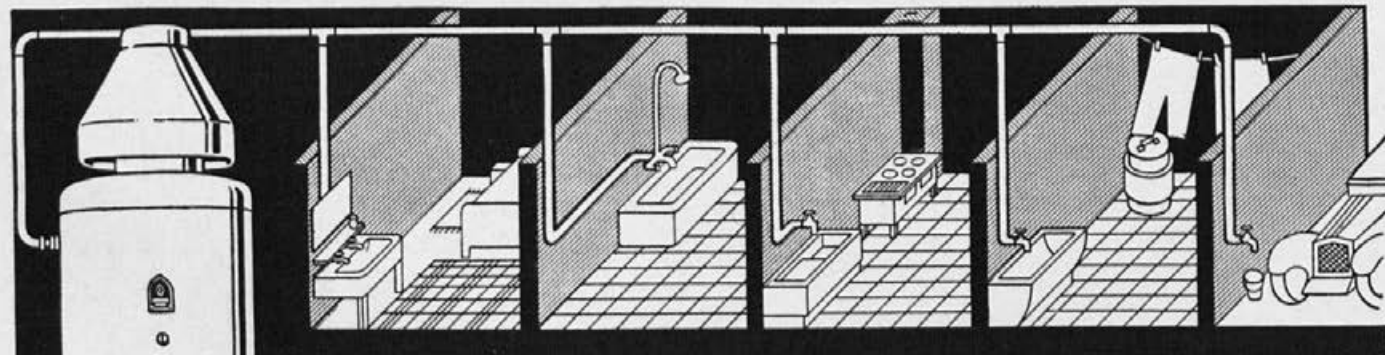
STEKLO JULIJ KLEIN
LJUBLJANA, WOLFOVA
ULICA 4 — TEL. 33-80

SPECIALNI ARTISTIČNI ATELJE ZA ČRKOSLIKARSTVO
★
TELEFON ŠT. 2908
★

PRISTOU & BRICELJ

Resljeva cesta 4 • LJUBLJANA • Sv. Petra cesta 39

Specialista v izvrševanju steklenih napisnih firm, slikanje grbov po predpisih • Tvrdka je bila odlikovana na svetovni razstavi v Londonu leta 1933 z diplomom, zlato kolajno in „Grand Prix“

Vedno vročo vodo

vsako uro, vsak letni čas in neodvisno od vsake kurjave vam daje

VAILLANT AUTO-GEYSER

Türsystem AGT 13. Ta plinski aparat za vročo vodo oskrbuje poljubno število prostorov v hiši in ne potrebuje nobene postrežbe, ker popolnoma avtomatično prižiga in ugaša plamen, če se odpre ali zapre pipa za vročo vodo v kakem prostoru

Prospekte dobite brezplačno od plinarne

Vaillant je svetovnoznani, kajti

»Kar prinaša Vaillant — je dobro!«

Suho lepljene

znamke

vezane plošče
(šper-plošče)

»Ukod«

PRVA JUGOSLAVENSKA TVORNICA UKOČENOG DRVA D. D.

TVORNICA: SUŠAK. Telefon štev. 5

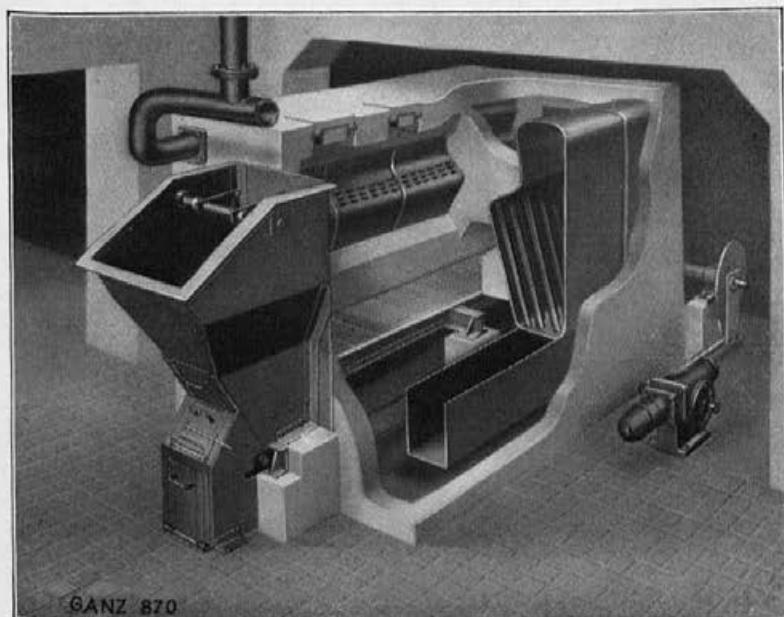
SKLADIŠČA:

BEOGRAD, Pariska ul. 13
Telefon štev. 27-704

LJUBLJANA, Tyrševa c. 31
Telefon štev. 32-49

ZAGREB, Samostanska ul. 8
Telefon štev. 85-48

Stalna zaloga: okume, jelše, bukev
dimenzije plošč: 220/122, 200/122

**POZOR VLASNICI
CENTRALNOG GRIJANJA!**

**Uporaba skupog
koksa otpada!**

Sa našim patentiranim kotlom i ro-
štiljkom loži se sitnim domaćim
ugljenom!

50% godišnja uštednja na gorivu!
Možemo rekonstruirati svaki kotao!
Vrlo kratko vrijeme amortizacije!

Beograd
Karadorđeva 65

Jugoslavensko Ganz
d. d.

*

Zagreb
Draškovićeva 27

INŽENJERSKA GEOLOGIJA

Jugoslovenska znanstvena tehnička literatura obogaćena je ovih dana jednim vrijednim djelom: Inženjerskom geologijom dra. Milana T. Lukovića, prof. beogradskog univerziteta. Ovo vrijedno tehničko djelo utoliko je važnije, što kod nas upravo znanstvena tehnička literatura pokazuje veliko siromaštvo. Jugoslavija spada u red zemalja koje imaju veoma različiti i za nauku zanimljivih sastava zemljine kore, počevši tamo od Alpa pa do vulkanskih stijena Južne Srbije. Inženjerska će geologija, na taj način, postati također važan udžbenik za proučavanje geologije naših zemalja.

Knjiga sadrži iscrpno i znanstveno obrađene sastavne dijelove zemljine kore; uz opise priložene su zanimljive fotografije, dobri crteži i razni grafikoni. Pisac u I dijelu počinje sa mineralima i precizno opisuje sve one koji ulaze u sastav stijena. U II dijelu opisuje nam stijene u svima njihovim manifestacijama; opisuje nam njihove opće osobine, strukturu i karakteristike. Za nas arhitekte i inženjere od velike je važnosti baš ovaj dio, jer nam govori o stijenama kao građevnom materijalu, o njihovoj upotrebi pri izradbi betona, kod gradnje puteva i t. d. Ovdje je opisano raspadanje stijena, a to specijalno tehničari moraju dobro znati. Daljni dio nas uči o poremećajima zemaljske kore; tu su opisani razni tipovi i bore zemljinih naslaga, što nastadoše zbog tektonskih poremećaja. Od velike je važnosti tumač geoloških karata i profila i izrada geoloških skica. Podzemne su vode u tehničkoj nauci također važno pitanje, pa nam pisac ovdje opisuje njihovo porijeklo, govori nam o njima u stijenama sa primarnom i sekundarnom poroznošću; govori nam o artejskim vodama, njihovim temperaturama, kemijskom sastavu i dr. Ovdje se upoznajemo sa izvorima počevši od onih gravitacionih pa do njihovih zaštita.

VI odjeljak nas upućuje u vrlo značajan dio: govori o stijenama kao sredini u kojoj se radi. Iz ovoga dijela naučimo fizičke osobine i fizičko ponašanje stijena, njihovu klasifikaciju po fizičkim osobinama, fizičko ponašanje koherentnih stijena, kao i onih rastresitih, te ponašanje mješovitog materijala. Tu se nalazi i opis nosivosti stijena.

Na koncu knjige upozoruje nas prof. dr. Luković na značenje geološkog proučavanja terena i govori o ulozi geologije pri projektiranju. A to je baš ono što treba naročito podvući, uzmemo li u obzir način i materijal za poučavanje studenata tehnike na univerzitetima, i opseg njihova rada u praksi. Mišljenja smo da savremeni arhitekt i inženjer mora biti što svestranije naobražen stručnjak, njegovo znanje t. zv. »sporednih« predmeta ne smije ostati samo na enciklopedijskom sadržaju, kako je to upravo sa predmetom geologije u odjeljenju za arhitekte na univerzitetima. Današnji arhitekt i inženjer mora na gradnji suvereno vladati i radnom snagom i građev-

nim materijalom (u tehnološkom smislu). On mora, dakle, imati ne samo dovoljno iskustva nego i dovoljno stvarnog znanja u ovom smjeru. Jer će tek iz toga rezultirati ispravna primjena građevne materije. Današnji stručnjaci moraju do u tančine poznavati ovaj materijal; pored toga oni moraju znati i njegovo nalazište u Jugoslaviji: treba upoznati ono što imamo, treba znati da je upravo naš dalmatinski kamen prvorazredni građevni materijal, poznat kao takav širom cijelog svijeta.

Inženjersku geologiju dra. Milana T. Lukovića izdala je u solidnoj opremi ugledna beogradska izdavačka knjižara Franje Bacha (Knez Mihailova ul. 12). Tu knjigu valja toplo preporučiti svima arhitektima i inženjerima radi dopune i proširenja znanja na području geologije.

Arh. Marko Vidaković, Zagreb.

JEDNA KORISNA KNJIGA

Otkako je arhitektura prestala da bude likovna umjetnost, i prešla na polje znanosti, ona obuhvata pored tehničkih također i prirodne znanosti. Osim toga potrebno je da savremeni arhitekt dobije i što širu opću, t. zv. humanističku naobrazbu. Savremeni arhitekt mora radi toga da proširi svoje znanje, a u svom radu ne smije da se pouzda u svoj »umjetnički« instinkt.

Za ovo proširenje znanja potrebno je poznavanje svih filozofskih disciplina (psihologije, sociologije, pedagogije i t. d.), što će mu proširiti vidokrug i naučiti ga da gleda i analizira pojave duševnog života.

Knjižara »Slavija« u Novom Sadu, kojoj je vlasnik agilni g. Ležimirac, izdala je »Filozofski rečnik« Svetislava Marića, koji uzorno može da posluži svakom arhitektu u tom studiju, jer sadrži razjašnjenje svih naziva i riječi koje se upotrebljavaju u filozofskim djelima, a na koncu, ukraj, »Rečnik imena«, bez kojega nestručnjak ne može pratiti redove kojeg filozofskog djela.

Arh. Marko Vidaković, Zagreb.

KNJIGE

Adolf G. Schneek: *Türen aus Holz und Metall*, založba Julius Hoffmann, Stuttgart; cena 12 Mk. — Kot drugi del zbirke »Die Bauelemente« je za okni izšlo delo o vratih. Knjiga obravnava vse načine konstrukcije za krilna, premična, zložljiva in vrtljiva vrata; pri zložljivih in pri »harmoniki« so navedeni obširni, praktično preskušeni primeri. Tudi najvažnejši okovi in ključavnice so obdelane v risbi in fotografiji; obširno stvarno kazalo izkazuje dobavitelje, arhitekte, izdelovalce, kraje in vse strokovne izraze. Stavbni inženjeri, arhitekti, akademiki, stavbni gospodarji, obrtniki in stavbna industrija so dobili tako knjigo, ki daje natančno pojasnilo za vsako možnost. Obenem nudi delo najpriljubljenejšo osnovo za nove kombinacije in konstrukcije ter bo lahko preprečilo, da bi se izdelovale za posamezne primere stvari, ki jih že najdemo na trgu v preskušeni izdelavi. Vsako stavbno raziskovanje naj bi principijelno izhajalo iz že obstoječega. Zvezka »Die Fenster« in »Die Türen« delata to na vzoren način, obenem pa združujeta zahteve prakse z znanstveno natančnostjo.

Knjiga je bogato ilustrirana tako s fotografskimi posnetki izvršenih vrat kakor tudi z risbami, ki kažejo različne konstruktivne detajle v pravih merilih.

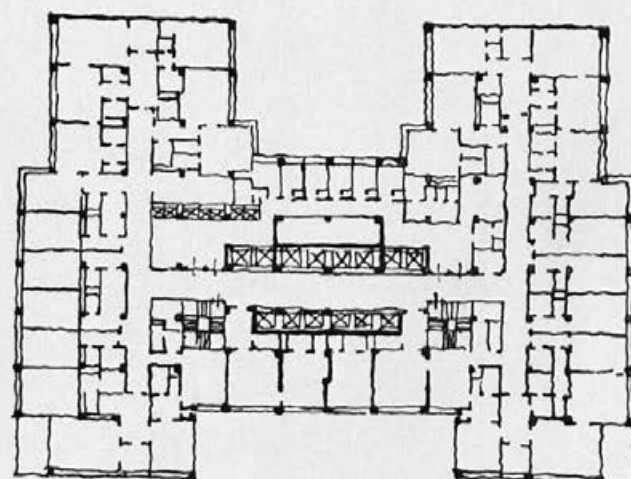
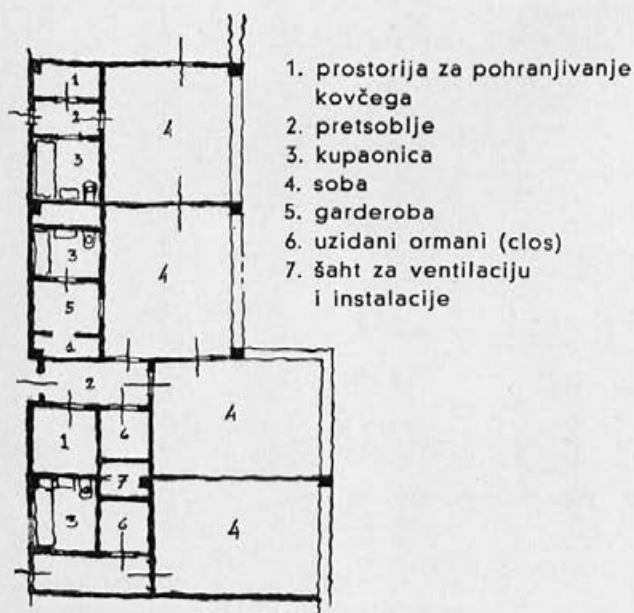
SAVREMENI HOTEL (Hôtel d'aujourd'hui)

Pod pojmom »savremeni hotel« shvatamo zgradu sa svrhom da bi nudila putniku za duže ili kraće vreme bavljenja u njoj mesto za počinak i naknadu za sopstveni dom u tuđini. Bitno kod zadatka građenja hotela jest, pre svega, razmišljanje i stremljenje u smeru da bi se spojile sve komponente ovamo zasecajućih funkcija nacionalnog gospodarstva, trgovine, saobraćaja, krajevnih i vremenskih prilika, te zadovoljenje svih zahteva putujućih lica.

U doba napredujućeg prometa stranaca, koji možemo, zapravo, da zabeležimo tek u poslednjim decenijama, postaju potrebe u gradnji hotela sasvim drukčije nego što su bile u doba kad su bila jedino saobraćajno sredstvo poštanka kola te su se hoteli podizali samo u gradovima i većim varošima, a da nisu pružali putnicima ništa osim najnužnijeg za noćivanje i opskrbu. U doba velikog razvitka železnica, automobilskog, vazdušnog i prekomorskog saobraćaja poprima gradnja hotela, u vezi sa ogromnim opsegom i brzinom ovog savremenog, tehnički doteranog saobraćaja, drugi oblik i izgled.

Gradski hoteli koji su nastali u vreme prvih razvojnih faza železničkih saobraćajnih veza gradili su se prema potrebama i zahtevima onog doba; opazićemo, ipak, da su misao i pojam hotela bili izraženi samo formalno i spoljašnim efektima, sjajem prijemnih prostorija sa čitavim balastom i nepotrebnim luksuzom, što odgovara, doduše, onom vremenu, ali nipošto gore spomenutim funkcijama današnjice. S vremenom su u praksi u povećanoj potrebi po gradnji hotela nastale, u poslednjim decenijama, zgrade koje su u skladu sa savremenim poimanjem hotela. Kao što je poznato, hoteli se podižu poglavito u krajevima i gradovima sa značajem političkih, industrijskih i trgovinskih središta te u letovalištima, kupalištima i oporavilištima. Zbog toga imamo pored gradskih hotela također i hotele uz more i kraj jezera, u romantičnim krajevima sa lekovitim mineralnim vrelima, planinske hotele koji služe turistici, sportne hotele za zimski te, u nižim planinskim predelima, za letnji sport.

Pored krajevnih uslova određuju opseg i veličinu hotelske zgrade također vremenski

Arh. Muschenheim,
New York

Nacrt američkog tipa hotela
Plan d'un hôtel américain

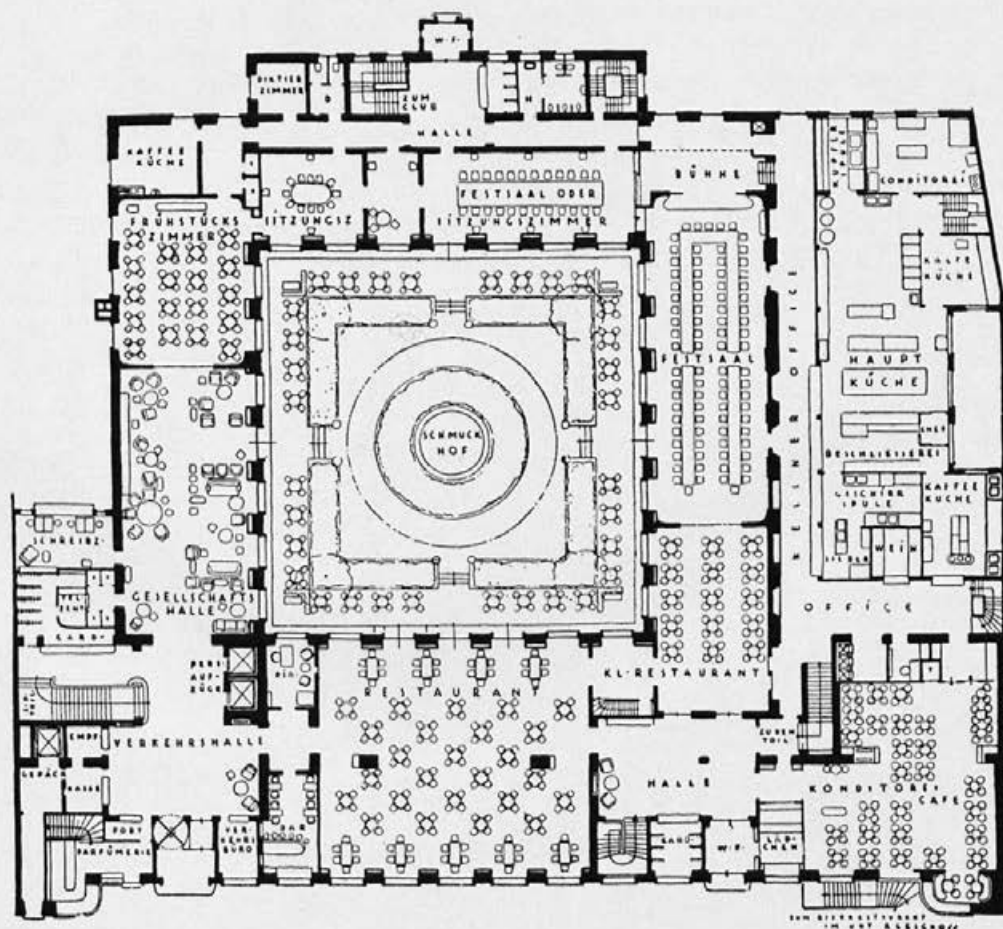
uslovi; veoma važan faktor jeste pitanje, da li će biti hotel posećivan sezonsko ili stalno.

O finansijskim sposobnostima posetilaca hotela ovisi unutarnji nameštaj, pa se radi toga hoteli dele u prvo-, drugo- i trećeklasne hotele. Opaža se, ipak, da su u zadnje vreme, u omeru sa sve više razvijenim prometom stranaca, zahtevi putnika veliki i sasvim jednaki. Prema tome, moderan hotel spaja sve tri pomenute klase u standard-hotel sa čitavim komforom, sa karakterističnim tipom nameštaja i sa upotrebom svih najnovijih i najsavršenijih pronalazaka hotelske struke; pre svega, dakako, ovamo idu higijenske naprave, ukusan i nenametljiv nameštaj te niz udobnih prostorija za zabavu i poćivanje.

Arhitekt treba da je svestan da zahtevi

struke, zahtevi putnika i zahtevi svih funkcija ekonomije i materijala ne traže samo nove konstrukcije, već traže također stvaran način obrađivanja najneznatnijih detalja. Estetski savršena forma ovog nastojanja ne sme biti samo slučajan rezultat nesvesnih ćuvstava nego mora da bude izraz novih htenja i shvatanja. Zbog toga arhitekt mora da se posveti ovome radu sa velikim pregnućem, koristeći se tako svojim znanjem kao znanjem i savetom svih stručnjaka na tome poprištu, da bi tako stvorio organizam koji će taćno i precizno odgovarati poimanju i svrsi hotela.

Iznenadućuća i, zapravo, stvarna i jednostavna rešenja hotelske gradnje možemo da nađemo naroćito u Amerikanaca. Ilustrovani nacrt tla projekta za hotel u New Yorku (arh. Muschen-

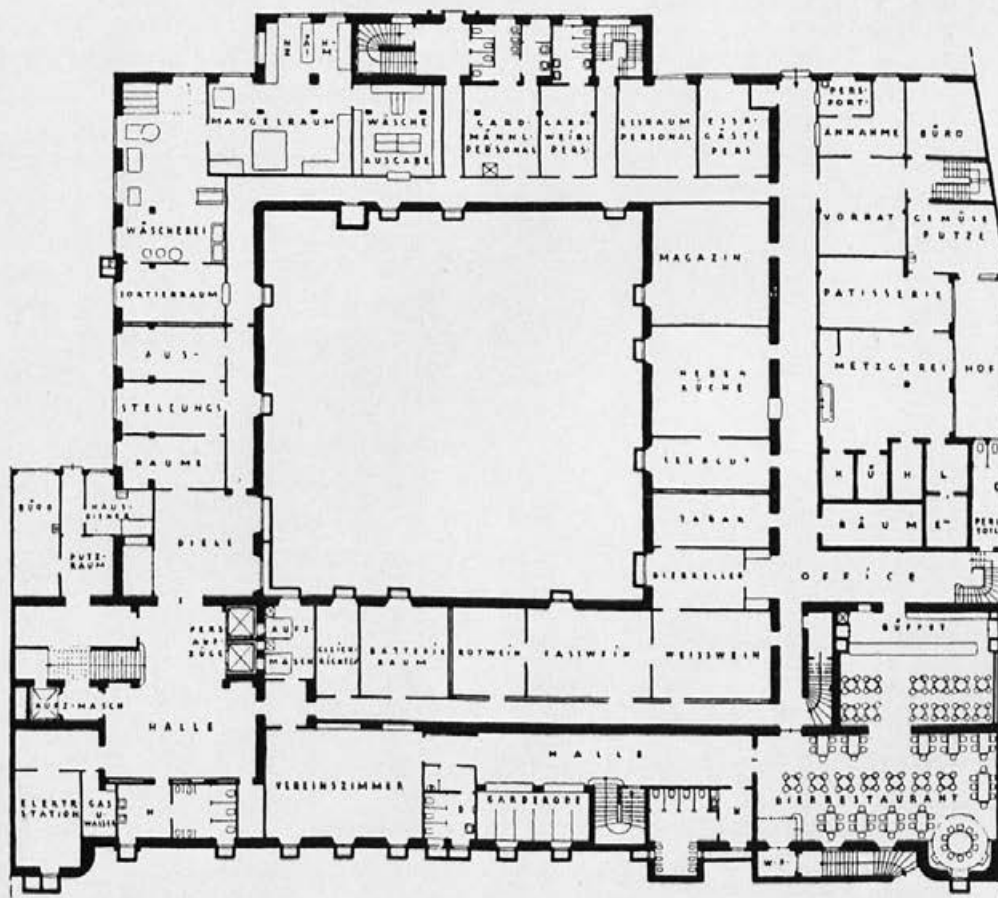

Arh. Becker — ing. Kutzner, Düsseldorf

Prizemlje europskog hotela
Rez-de-chaussée d'un hôtel européen

cheim) predstavlja tipičan američki velegradski hotel. Kosturna konstrukcija, određena oblikom građevnog prostora, diže se u poželjnu visinu spratova. Vertikalna komunikaciona veza dizalima (liftovima), koja spaja prizemlje sa ostalim spratovima, leži u središtu tlocrta te prelazi u etažama u širok hodnik za komunikaciju u horizontalnom smeru do pojedinih apartmana i gostinskih soba. Jednostavan plan vertikalnih prelaznih šaftova za instalacije omogućava stalno nadziranje naprava te mogućnost popravka u svako doba. Većina apartmana odnosno soba uređena je za iznajmljivanje pojedinačkih soba ili također više spojenih prostorija. Sve sobe snabdevene su sa svim pronalascima hotelske industrije, higijene i sa svim udobnostima.

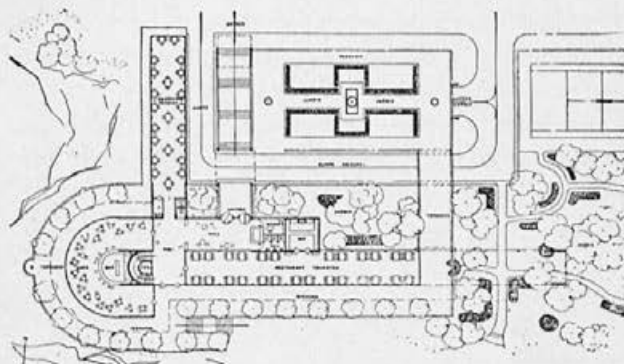
Europski hotel, primer savremenog nemačkog hotela, pretstavlja projekat arh. Beckera i ing. Kutznera koji se samo malo razlikuje od maločas spomenutog američkog hotela. To je sasvim prirodno, jer, kao što je već rečeno, potrebe savremenog putnika standariziraju se. Tip hotelske sobe i apartmana doslovno je isti i ovisan samo o tlocrtu, koji određuje momentani građevni prostor. Pretprostorija, prostorija za pohranjivanje, uzidani ormani (clos), priključene kupaonice ili umivaonice — uvek jedni te isti elementi stvoreni po principima biomehanike savremenog hotelskog gosta. Tlocrt podruma ove zgrade pretstavlja važnu razdeobu prostorija za gospodarske svrhe, bez kojih ne možemo da zamislimo hotelsku zgradu.

Arh. Becker — ing. Kutzner, Düsseldorf

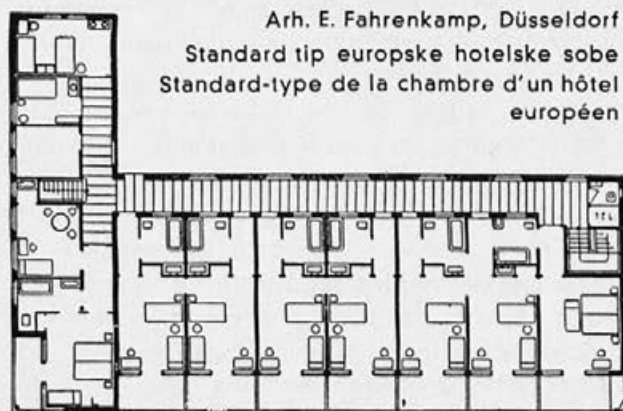
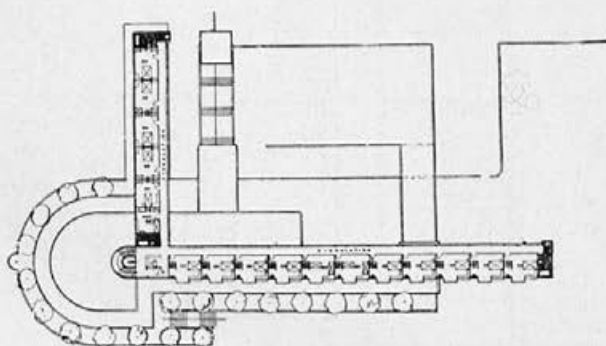
Podrum europskog hotela sa svim gospodarskim prostorijama
potrebnim za hotel velikog opsega
Cave d'un hôtel européen garnie des locaux économiques

Primer savremenog francuskog hotela uz more pokazuje nam tipičnu zgradu po principima moderne francuske arhitekture (Corbusier): kosturna konstrukcija, sunce, vrt; jasan tlocrt, precizno podeljene funkcije; kao što se vidi iz tlocrta, hotel je sezonski. Predviđen je za posetioce mora (kupaonica nema onoliko kao u prva dva primera).

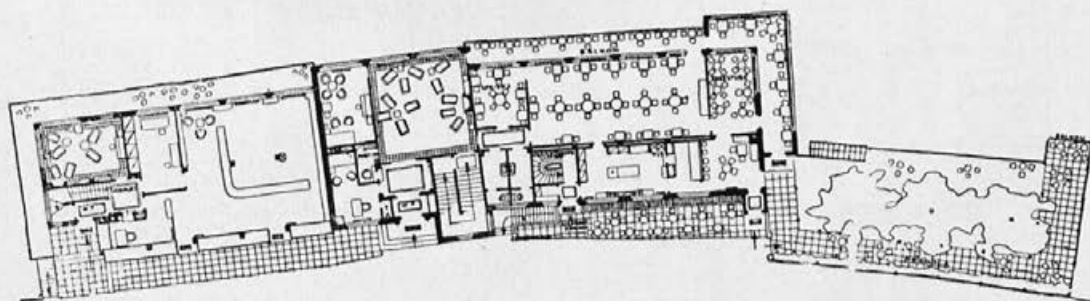
Arh. André Lurçat, Paris

Prizemlje i sprat europskog hotela uz Sredozemsko more
Rez-de-chaussée et étage d'un hôtel européen sur la Méditerranée

Arh. E. Fahrenkamp, Düsseldorf
Standard tip europske hotelske sobe
Standard-type de la chambre d'un hôtel européen

Planinski hotel (Alpina i Edelweiss, Mürren; arh. A. Itten, Thun) u Švajcarskoj pokazuje tip turističkog hotela. Kod ovog hotela najvažniji je položaj. Zgrada stoji, naime, na strmoj kosini sa širokim vidikom na alpsku pokrajinu. Tlocrt sam sadržaje, dakako, sve elemente hotelske zgrade, ipak u slabijoj meri i bez osobito raskošnih reprezentativnih prostorija. U ovom primeru računa se sa putnikom-turistom koji ima skromnije želje. Projektant ne zanemaruje, ipak, pravilnu podelu prostorija kao ni njihovu udobnost. Projektovane terase oko zgrade opet opravdavaju njezin položaj, i nuđaju gostu u svakoj zgodni najdivniji izgled na okolinu.

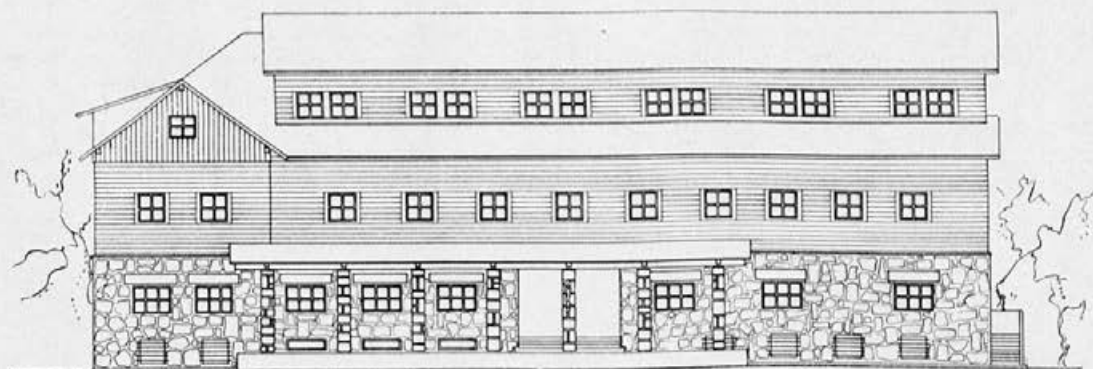

Arh. A. Itten, Thun

Švajcarski planinski hotel
Hôtel des Alpes suisse

SMUČARSKI DOM NA POKLJUKI

(Hôtel des Alpes pour les skieurs sur le plateau Pokljuka, Slovénie)

Vzhodno lice
Façade de l'est

Smučarski dom na Pokljuki, ki ga je pričel graditi te dni agilni Smučarski klub Ljubljana, pomeni v razvoju našega zimskega sporta velik korak naprej: končno bo odkrit krasen predel naše zemlje, ki ima vse pogoje za razvoj zimске kot poletne turisticke.

Pokljuka je visoka planota (nadmorska višina 1200—1300 m), ki se razprostira med dvema našima letoviščima, t. j. med Bledom in Bohinjem. Z Bleda drži lepa in dosti zlozna cesta, pripravna tudi za avtomobilski promet, dočim je dostop iz Bohinja nekoliko težavnejši, ker manjka dobra cesta, je pa za pešca prikladnejši, ker je krajši.

Pokljuka je za Bled življenjskega pomena. Bled do sedaj ni imel svoje zimske sezone, ker mu klimatične prilike tega niso dopuščale. Radi tega je bil navezan le na dvo- do trimesečno poletno sezono. Pokazalo pa se je, da ta kratka sezonska doba ne more biti zadostna za velika in komfortna dela, ki so bila ustvarjena zadnja leta. Amortizacija je pri taki kratki, čeprav uspešni sezoni nemogoča. Bled je že sam pričel resno misliti na zimsko sezono, za kar mu bo novo projektirani dom dal zopet novo pobudo. Pokljuko je treba odkriti, zato morata biti Bled in ostala javnost hvaležna odboru Smučarskega kluba Ljubljana, da je prevzel tako ogromno delo v teh težkih časih na svoje rame. Ko bo Pokljuka širši javnosti znana, obiskovana ter lahko dostopna,

je Bledu zimska sezona zagotovljena, kar je za to naše največje in najmodernejše letovišče življenjske važnosti. Mogoče, da bo sčasoma realizirana tudi ideja vzpenjače. Če pa realizacija načrta za zdaj še ne bo mogoča, je vsaj dana za to dobra podlaga.

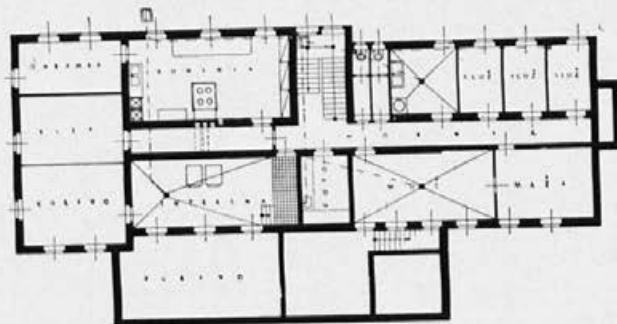
Novi dom bo stal 2 km daleč od Mrzlega studenca ob cesti, ki veže Mrzli studenec z Rud-

Smučarski dom na Pokljuki
Cabane pour les skieurs à Pokljuka

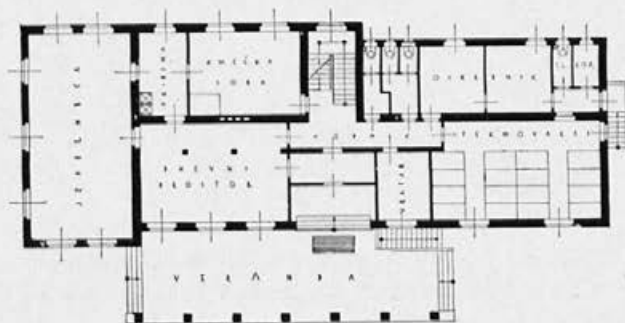
Severno lice
Façade septentrionale

Klet
Cave

Južno lice
Façade méridionale

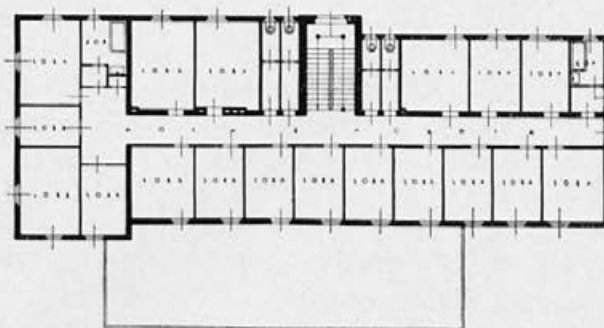

Pritličje
Rez-de-chaussée

nim poljem. Od ceste je oddaljen 400 m. To cesto je zgradil klub na svoje stroške. Takoj pri domu se začne razprostirati širok odprt svet, planina Zgornji in malo dalje Spodnji Goreljek. Ti dve planini sta zelo pripravi za začetnike in za izvežbane smučarje. Najkrajši dostop je s postaje Nomenj.

Dom sam bo imel nad 100 ležišč, tekočo vodo, centralno kurjavo in električno razsvetljavo. V vsej naši državi nimamo v tej višini niti ene tako velike in moderne stavbe.

Velikanske važnosti bo nova postojanka tudi za razvoj turisticke. S Pokljuke so mogoči izleti in ture na vse strani, tako za popolnega začetnika kot tudi dobrega turista: Kranjska dolina, Javor-niška planina, Debela peč i. t. d.; čez Konjščico drži tudi pot na Triglav, kar bo priporočljiva tura tudi v poletju.

Nadstropje
Étage

Smučarski dom na Pokljuki gradi stavbno podjetje Slavec & Co, Kranj

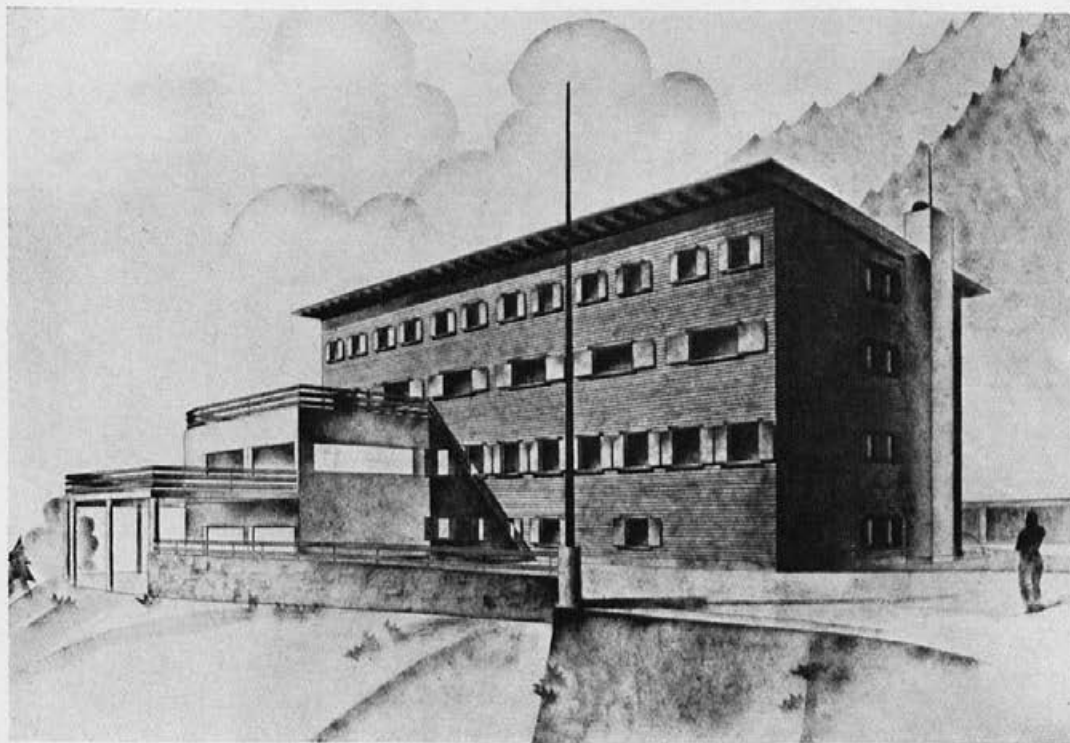
HOTEL V GORENJSKEM KOTU

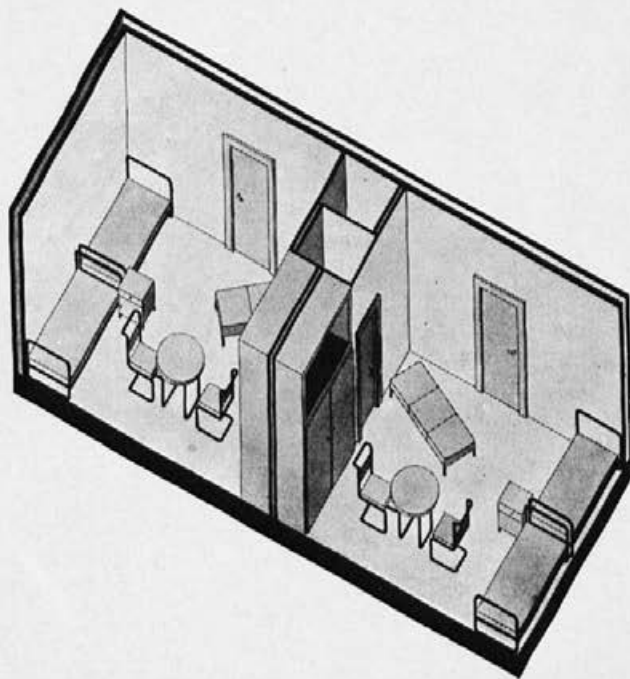
(Hôtel de la partie extrême de la Haute Slovénie)

Razvoj tujškega prometa in turizma pri nas in posebno na Gorenjskem nam kaže, da zavzema iste smeri kot v srednji Evropi in na zahodu. Vedno više in više želi človek prebiti svoj vsakoletni odmor, ki ga deli na zimsko in letno dobo. Tako je nastalo na Tirolskem, v alpski Nemčiji in Švici veliko hotelov na najvišjih mestih, in to zvečine v višinah okrog 3000 metrov. Do teh hotelov drži lepa, skoraj vedno asfaltirana cesta, tako da je dana možnost avtomobilskega dovoza. Seveda take prilike privabijo vedno obilico tujcev: v poletnem času je na takih višinah skoraj vedno lepo vreme, medtem ko v tesnih dolinah dežuje; v zimskem je pa dovolj ugodnega snega, in to še pozno pomladi. Radi tega je jasno, da je le na takih višinah možen razvoj poletne in zimske prometne sezone.

Naloga, postaviti gorski hotel, se povsem razlikuje od naloge, postaviti ga ob kakem jezeru ali v dolini. Čeprav obišče isti gost prvega in drugega, ima vendar v vsakem svoje zahteve. Medtem ko se v dolini še ne otrese vseh navad

in zahtev življenja v mestu, se sprosti v gorah popolnoma in zaživi prosto, smiselno sportno življenje, veseleč se in uživajoč najožji stik s prirodo. Tu ne zahteva več razkošnih, z marmorjem obloženih vestibulov, vseh mogočih separiranih družabnih sob, ampak prostorov, ki so povsem namenjeni higijenskemu smotru in smiselni, preprosti negi telesa. V takih hotelih naj bo zasnovanih več vrst spalnic, tako z eno posteljo in z večimi, razkošne z lastnimi umivalnicami in prhami in preproste sobe z eno posteljo ter umivalnikom na gorko in mrzlo vodo. Oprema prostorov naj bo čim enostavnejša in klimatičnim razmeram primerna. Tu bi opozoril na dejstvo, ki se pri nas opaža, da namreč tujci ne zahtevajo niti planinske kočice niti luksuznega hotela. Imamo dvojce vrst turistov, namreč prave smučarje-sportnike in smučarje, ki ne goje toliko alpske zimske turizma, ampak bolj neutrudljivo smučanje v bližini prenočevališča. Treba je torej združiti v enem posloplju dva dokaj različna organizma in to tako, da ni eden ni drugi ne posega v življenje drugega.

Perspektiva
Perspective

Aksonometrija sobe
Axonométrie de la chambre

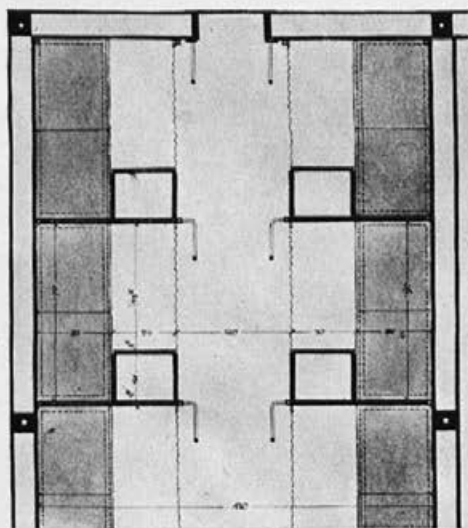
Objavljeni projekt nam kaže tipično rešitev takega hotela. Do stavbe drži avtomobilska cesta od glavne prometne ceste po treh serpentinah na mesto, odkoder je krasen razgled po vsej Gorenjski. V ozadju velikega dvorišča so nameščene garaže ter stanovanja za prometne uslužbenke.

V pritličju se pride v notranjost poslopja direktno ali pa skozi prostor za smuči, kjer shrani smučar svoje smuči, nakar stopi v hotelsko vežo. Gospodinski prostori obstoje iz velike kuhinje, shrambe, pomivalnice ter priprave. Dvorana za goste je velika cca 165 m² in namenjena okoli 150 osebam, lahko se pa zmanjša s sklopnimi stenami na polovico svoje velikosti. V pritličju je še majhna soba, ki rabi lahko tudi za kavarno.

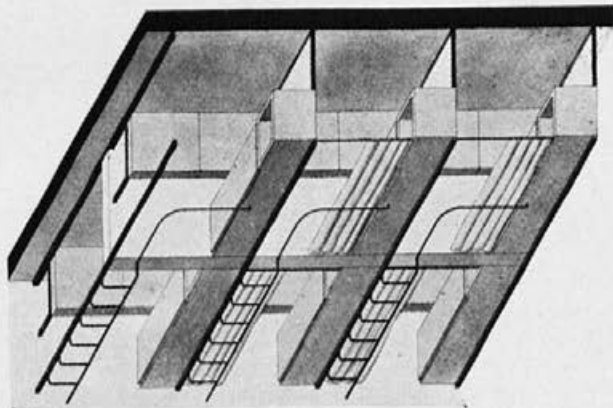
Prizemlje je namenjeno smučarjem-sportnikom. Tu nahajamo moške in ženske spalnice, ki so slične ameriškim spalnim vozovom, to se pravi, da so spalne kabine nameščene v dveh nadstropjih ter ena od druge popolnoma ločene. Opremljene so vsaka z lučjo, ventilacijo, omaro, ležiščem in zaveso. Nadalje so tu nameščene umivalnice, prhe in sušilnice za mokro smučarsko perilo. Drugi del prizemlja je namenjen stanovanju gostilničarja in njegovemu osebju, pralnici, likalnici in prostoru za centralno kurjavo.

V prvi etaži so večje sobe z dvema posteljama in spalnim divanom, z lastno umivalnico ter vzdanimi omarami in enoposteljne sobe z istim komfortom. Ob hodniku so nameščene pršne kopele.

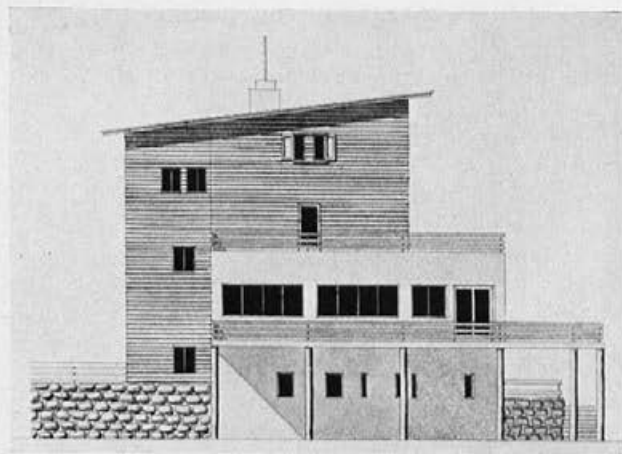
V drugi etaži so same enoposteljne sobe, opremljene z umivalnikom na mrzlo in gorko

Načrt skupne spalnice
Plan pour une chambre commune à coucher

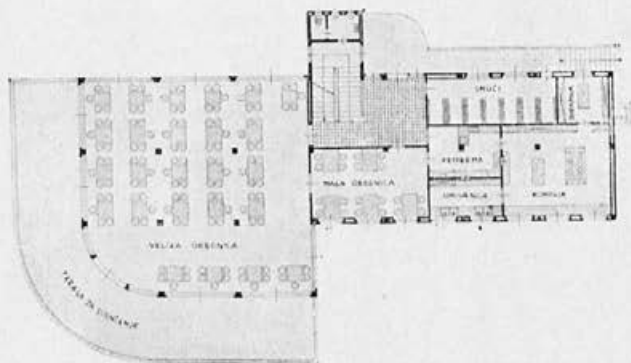
Aksonometrija etažnih postelj v skupni spalnici
Axonométrie des lits étagères

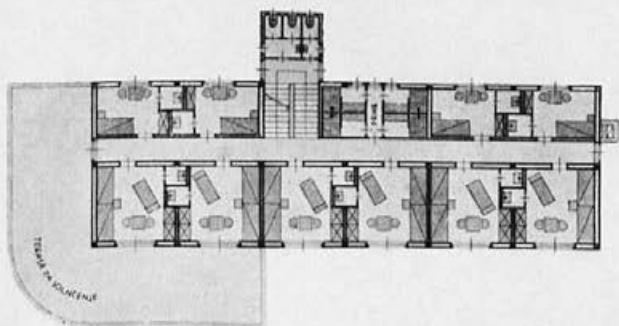
Stransko lice
Façade latérale

vodo. Ob hodniku je nameščenih več pršnih kopeli. Iz pritličja in I. nadstropja sta dostopni terasi za solnčenje.

Ves hotel ima 30 sob z 42 posteljami, 42 spalnih kabin v skupnih spalnica ter 5 sob z 9 posteljami za gostilničarja in uslužbenca. Stavba je zgrajena iz lesa v skeletnem sistemu z dvojnimi vmesnimi stenami z zračnim prostorom ter ima vpeljeno električno luč, gorko in mrzlo vodo ter centralno kurjavo.

Pritličje
Rez-de-chaussée

Nadstropje
Étage

Ing. arch. Herman Hus, Ljubljana:

PARK-HOTEL NA BLEDU (Park-hotel à Bled)

Pred vojno zgrajeni hoteli na Bledu danes ne ustrezajo več vedno večjim zahtevam družbe. Zato je bila nujna potreba sezidati več novih hotelov, in sicer z vsemi pridobitvami časa v smislu sodobnega pojmovanja teh vrst stavb.

Zgradba Park-hotela na Bledu oziroma nje razširitev je bila zamišljena postopoma. Sprva se je hotelo odpomoči le pomanjkanju prostora za parkiranje avtomobilov; za to se je določil prostor levo od iztoka glavne ceste, ki drži s postaje do Blejskega jezera. Da bi bil pogled na obstajališče zakrit, se je med njim in med cesto nameravala zgraditi stavba, ki naj bi v pritličju imela garaže in delavnice, ob cesti trgovine, v gornjih prostorih pa hotelske sobe.

Proti avtomobilskemu parku ležeče sobe predstavljajo v tej zasnovi najenostavnejšo obliko hotelske sobe z najracionalnejšo izrabo prostora, dočim imajo sobe na cesto po dve skupno predsobo ter niše za postelje, ki se ob neuporabi lahko zagrinjajo z zavesami. Vzdolž vse stavbe je mišljen balkon, razdeljen v oddelke, ki so dostopni iz posameznih sob.

Izenačenje terena, ki proti jezeru močno pada, bi se doseglo s centralno postavljenim stopniščem, na čigar podeste bi se desno in levo vezal po en trakt hotela.

Medtem se je izdelal regulacijski načrt za Bled že toliko, da je dobil prostor, kjer se spaja od postaje prihajajoča cesta v krožno, okrog

jezera držečo cesto, konkretno obliko velikega, okroglega, proti jezeru odprtega trga. Zato se je projekt hotela preosnoval in postavil v novo stavbno črto. Tudi sedaj so bile proti avtomobilskemu obstajališču nameravane garaže, proti cesti pa trgovine in velika hotelska veža. Gornja nadstropja bi bila odmaknjena in zgradba bi predstavljala terasni hotel. Vse sobe bi imele razgled na jezero in vsaka tudi svoj balkon. Pozneje se je lastnik Park-hotela odločil, razidati ves okrogli trg in nastal je nov projekt: stari hotel naj bi se obnovil, levo in desno prizidala nova trakta ter vse troje združilo z novimi stavbami ob okroglem trgu, tako da bi vse zgradbe tvorile nepretrgano enoto, le podvozi bi prekinjali stavbe okroglega trga z glavno dovodno in štirimi razvodnimi cestami.

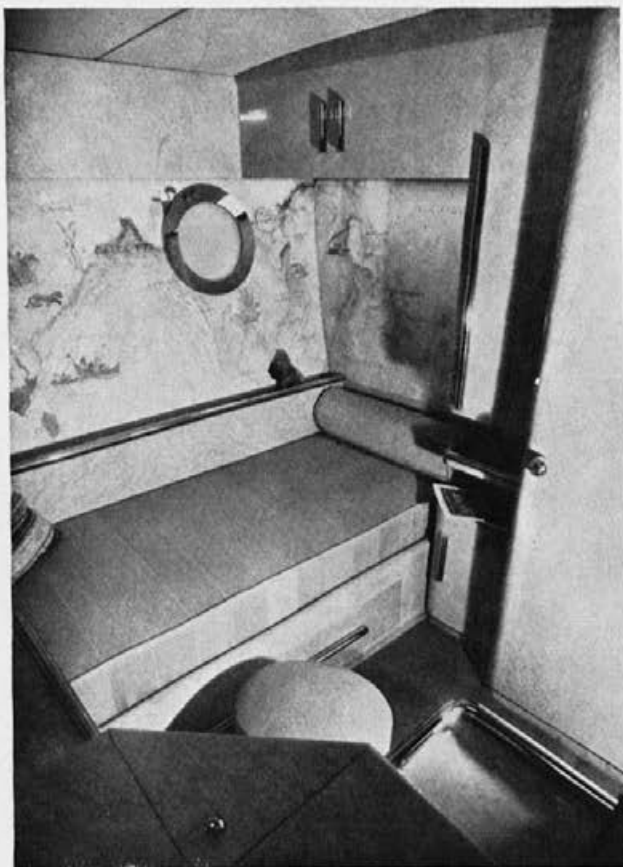
V pritličju ob strani avtomobilskega parka bi bile nameščene zopet garaža in delavnice, ob cesti pa trgovine in glavni vhod v hotelsko vežo. Ob skrajnem desnem traktu se je hotel namestiti kino. Levo od podvoza glavne ceste bi bila nameščena centralna hotelska veža z monumentalnim stopniščem, držečim v I. nadstropje, kjer bi bila velika dvorana z na trg odprto teraso. Tu bi bila tudi zveza s starim, obstoječim hotelom. Proti jezeru bi bila hotelski veži priključena kavarna.

V I. in II. nadstropju bi bile nameščene prvorazredne hotelske sobe in bi imela vsaka v I. nadstropju proti okroglemu trgu del široke terase, v II. nadstropju pa balkon s pogledom na jezero. V vsakem nadstropju bi bili ob začetku in koncu krajnega hodnika veliki prostori, določeni gostom v družabne namene. III. in IV. nadstropje bi imelo manjše sobe, vendar pa opremljene z vsem komfortom.

Končni projekt Park-hotela

Do izvedbe gornjih projektov za zdaj ni prišlo, vendar pa se je obstoječi del hotela razširil na svojo levo stran z novim štirinadstropnim prizidkom. V pritličju so nameščene trgovine, poleg trgovin ob strani hotela je projektirana obednica s priključenim polkrožnim salonom. Dostop v to obednico je iz stare hotelske veže.

I., II. in III. nadstropje je povsem enako in vezano na obstoječe stopnišče. Zvezni hodnik teče sporedno s cestno črto, tako da ostane možnost popolnoma enakomerne razdelitve hotelskih sob, večjih za dve osebi, manjših za eno. Ob koncu hodnika je apartman dveh sob. Vsaka soba ima predsobo, shrambo za kovčege in kopalnico s popolno higijensko ureditvijo. Osvetljene so preko hodnika, ventilacije in instalacije pa so izpeljane v vertikalnih ceveh, v skupinah za dve kopalnici. Sobe so zasnovane za sistem

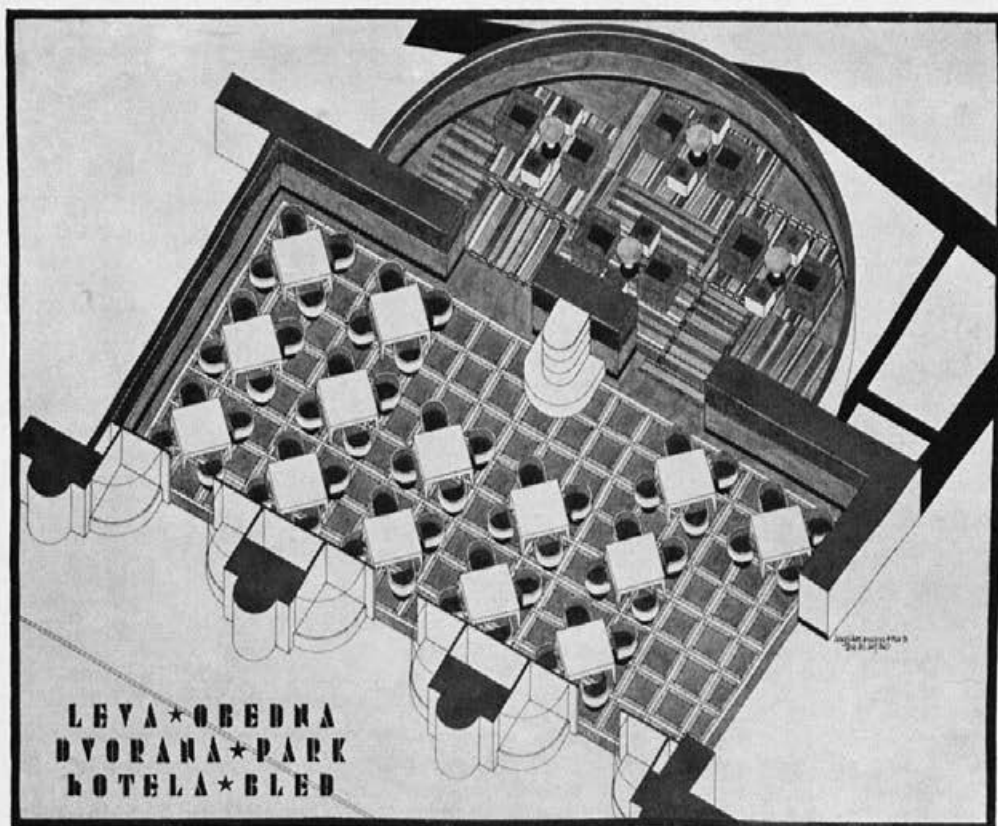

M. A. Dufet

Kabina na jahti
Cabine de yacht

vzidanega pohištva ter tvori ena ločilna stena prostor za dve omari, druga za dve vzdani postelji. Nadaljnja oprema vsake sobe je otomana, toaletna mizica ter nekaj naslanjačev. V pomolu, ki je priključen vsaki sobi, so mizica, divan in naslanjač. Od tod je dostop na balkon. Sobe ob začetni strani hotela so manjše; tam je tudi soba za sobarico ter shramba za kovčege in rezervno opremo, posebno za pomožne postelje, ki se ob potrebi postavijo v sobe. Hodnik je na več mestih razširjen v niše z balkoni. V vseh nadstropjih se uporablja družabna sobana starega hotela, kjer so se preuredila stranišča in se je vzdalo dvigalo. V četrtem nadstropju so se zasnovale le manjše sobe s prostornim medvratjem in vzdanim pohištvom ter svojim balkonom.

Pripravljal se je tudi projekt, da bi se prizidal in nadzidal stari, obstoječi hotel, kjer naj bi bili v pritličju predvsem prostori za blejsko pošto. Ker pa se je izkazalo, da je staro zidovje

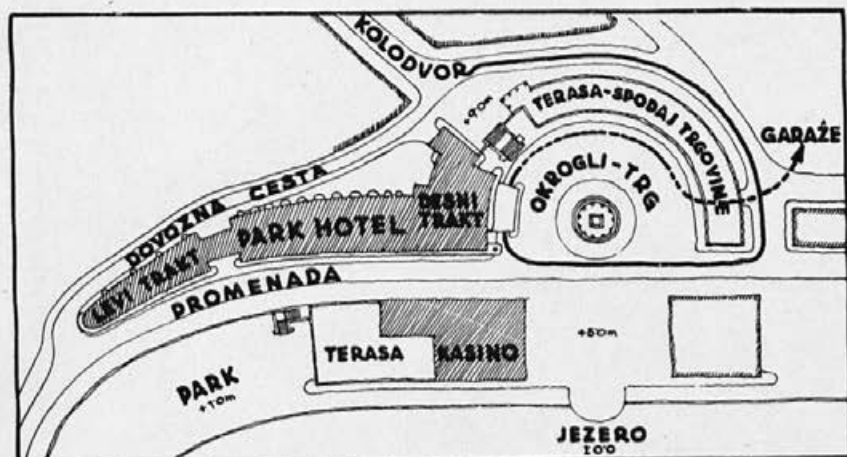
Salle à manger à gauche

prešibko fundirano in bi se morala graditi objemna skeletna konstrukcija težkih okvirov, se je ta misel opustila.

Desni trakt Park-hotela se je projektiral kot desni prizidek k staremu hotelu in zavzema ves prostor med promenado in Ljubljansko cesto do okroglega trga. Ta trakt je postal glavni del vsega velikega Park-hotela, ki se je na tem mestu koncentriral v mogočno, sedemnadstropno stavbo, da zadosti vsem hotelskim potrebam, ki so se radi spremembe regulacijskega načrta morale osredotočiti samo na tem mestu. Možnost znižanja Ljubljanske ceste se je zaradi previsokih stroškov opustila; da bi pa lepa misel okroglega trga ne trpela, se je Ljubljanska cesta, kjer dospe do njega, zaobrnila v svojo levo stran in speljala za okroglim trgov v položnem strmcu v krožno cesto, na desno od okroglega trga. Pristop pešcem se je omogočil z monumentalnim stopniščem, ki je položeno v osi Ljubljanske ceste in v smeri središča okroglega trga. Da bi se prihajajočim gostom ne zapiral prelepi pogled na Blejsko jezero že od daleč, se je sklenilo napraviti ostale stavbe okroglega trga tako nizke, da bi bil preko njih nemoten razgled

na jezero. Ploščad nad stopniščem se je na desno razširila v veliko teraso, pod katero so nameščene trgovine ob vsem loku okroglega trga. Tako tvori visoka stavba Park-hotela živahen kontrast in močan poudarek vsemu trgu ter viden zaključek Ljubljanske ceste, od kateri bi se prav lahko napravil tudi direktn vstop v zgornjo hotelsko vežo. Avtomobili vozijo po imenovani cesti ob okroglem trgu in preko trga v vsem miru — tu ni nobenega drugega voznega prometa, kajti trg je namenjen promenadi — pod hotelsko altano in od tod skozi nasproti Park-hotelu ležeči podvoz v avtomobilski park h garaži.

Vsa zahodna fronta Park-hotela pa je nameščena ob glavni promenadi, tako da je gostom zajamčen v njih sobah popoln mir; kljub temu, da leži Park-hotel ob najprometnejši žili Bleda, je vendar obvarovan vsega od nje provzročene hrupa. Podobno bi se morala izbirati vsakokrat tudi lega drugih naših letoviških hotelov in treba bi jih bilo situirati tako, da bi ležali vedno v povsem mirni okolici, vendar pa ne prometni cesti od rok.

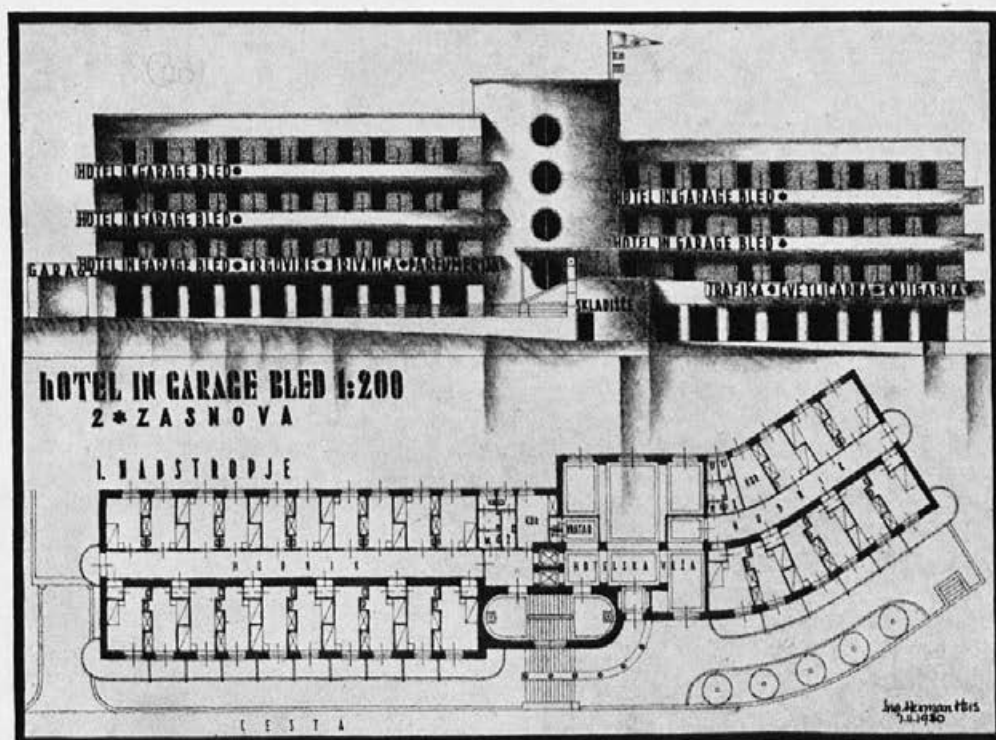
Situacija okolice Park-hotela
na Bledu
Situation des environs du
Park-hotel à Bled

Konstrukcije v novem Park-hotelu
Preprečitev zvoka, ropota in šuma

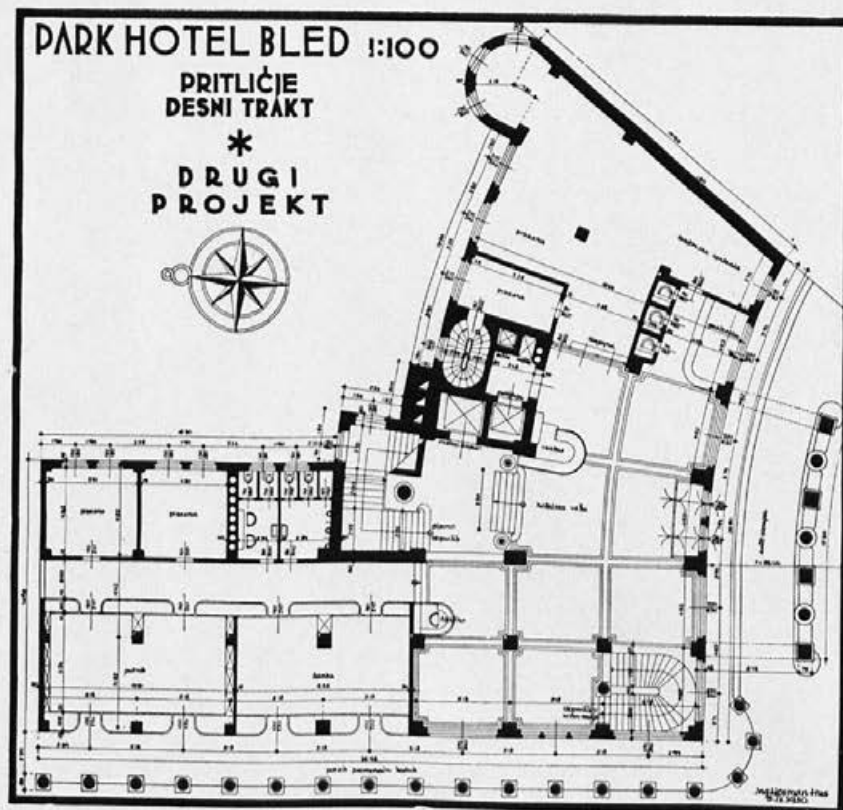
V hotelski stavbi je treba posebno paziti na to, da se proizvaja čim manj zvokov, ki bi utegnili motiti gosta. Zato se bodo vsi oni prostori in delavnice, v katerih se proizvajajo neprijetni šumi, ropot in slično, izločili iz hotelske stavbe ter se namestili v kakem stranskem poslopju. Če to ni mogoče, kakor je bilo deloma pri Park-hotelu, kjer se je morala namestiti hotelska ku-

hinja z vsemi stranskimi delavnicami v hotelu samem, je treba skrbeti, da se ti šumi ne morejo prenesti na zidovje in od tod v hotelske sobe. Zato je treba dobro izolirati z zvokodušnim gradivom vse stene, posebno pa betonske stropne in opore skeletnega sistema. Za to potrebni izdatki se hitro izplačajo, kajti nič ni dražje in težje izvedljivo kot namestitev naknadnih izolacij, ko je stavba že sezidana.

Temelje ropotajočih strojev, tako pogonskih motorjev, dinamov, črpaljk, velikih ventilatorjev,

Hôtel et garages
à Bled, 2e projet

strojev v kuhinji in delavnici, je treba izvršiti popolnoma ločeno od ostalih temeljev in betonskih tlakov ter jih med seboj kakor tudi še same dobro izolirati z zvokodušnimi sredstvi. Enaka pažnja naj se polaga na izolacijo stavbe proti tresljajem in prenosom ropotanja po tlakovanih uličnih cestiščih na zunanje zidovje hotelske stavbe. Tudi tu je prekinitev cestnega tlaka in stavbe oziroma trotoarja nujna potreba in uporaba zvočnih dušil neizogibna. Prav tako naj se od hotelskih sob zvočno dobro izolirajo prostori, kjer se glasno govori, pleše in gode, tako restavracije, kavarne in glasbene sobe.

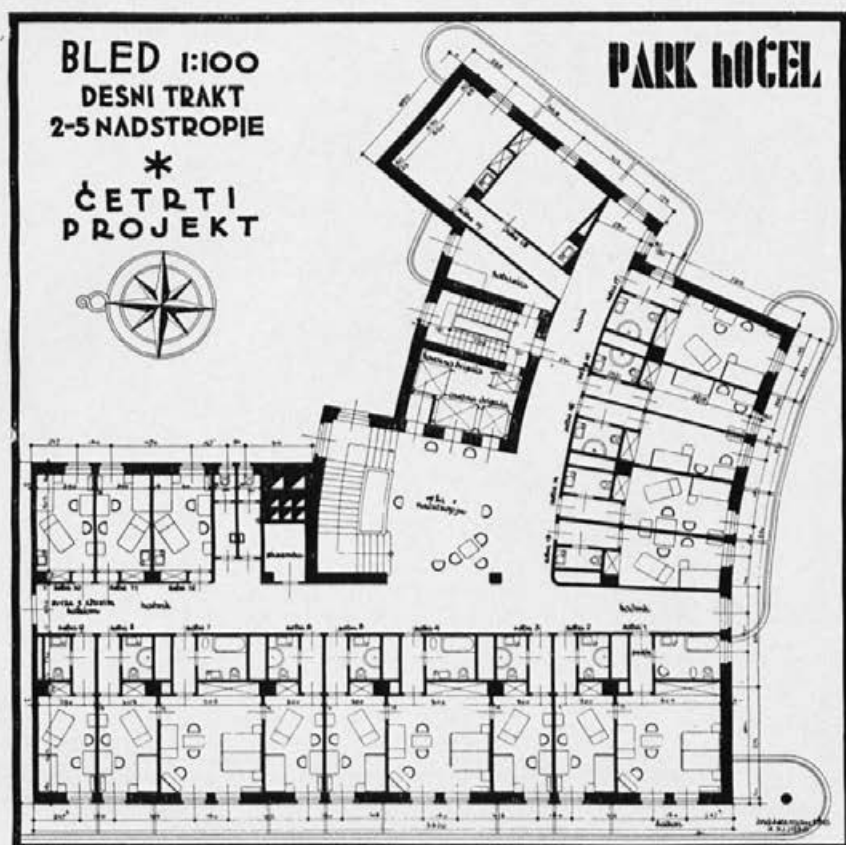
V Park-hotelu so se v ta namen namestile kuhinja in delavnice pod hotelsko vežo, pod prodajalne in hotelsko pisarno, da je med prvimi in sobami za goste celo vmesno nadstropje ter se zvoki, prihajajoči iz kuhinje in delavnice, izolirajo že s tem, razen tega pa še z drugimi izolacijami na stenah, ki so betonske, in oporah ter železobetonskih stropih. Kavarna in restavracija se je pa tudi iz tega razloga namestila v čez cesto ležečo Kazino ter so se ti prostori vezali rajši s podzemeljskim hodnikom, da se gostom dostop kolikor mogoče olajša. Tudi cestišče promenade, pod katerim leži glavni del kuhinje in ki je celo zgrajeno iz armiranega betona, se je

v vseh konstrukcijah popolnoma ločilo od skeletnega sistema hotelske stavbe.

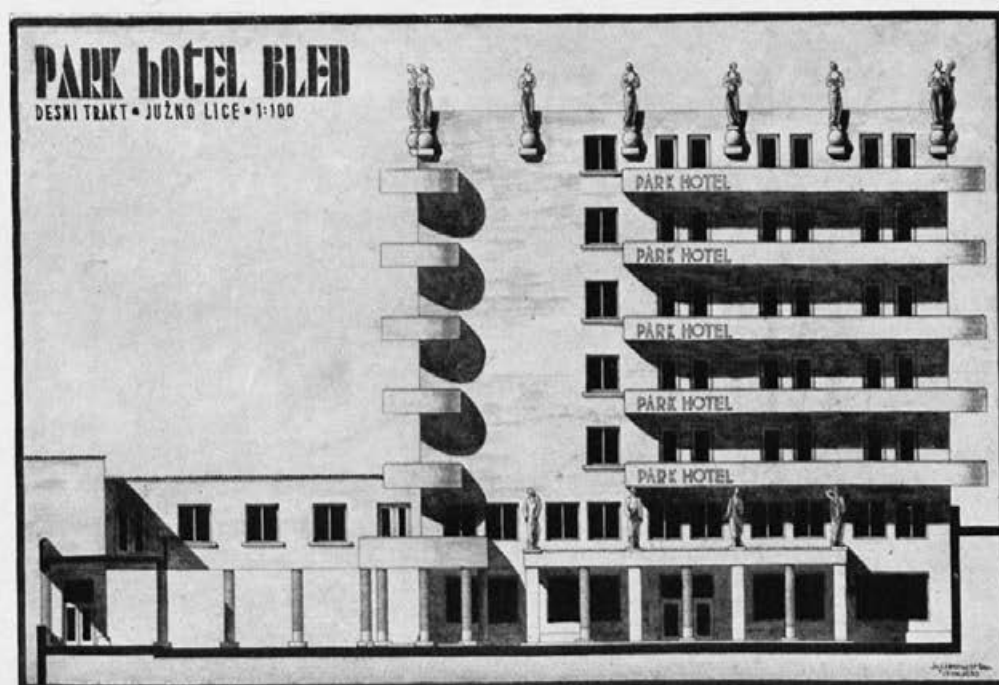
Posebno pažnjo je treba posvečati tudi dvigalom in vsem instalacijskim napravam, zlasti raznim vodovodnim napeljavam za kopalnice in kurjavo, odpadnim cevem ter ventilacijam, ki so kot ustvarjene za prenos šumov po vsej stavbi. V Park-hotelu se je po izkušnjah pri drugih velikih evropskih hotelih storilo vse, da se motnje te vrste znižajo na najmanjšo stopnjo.

Hotelska veža

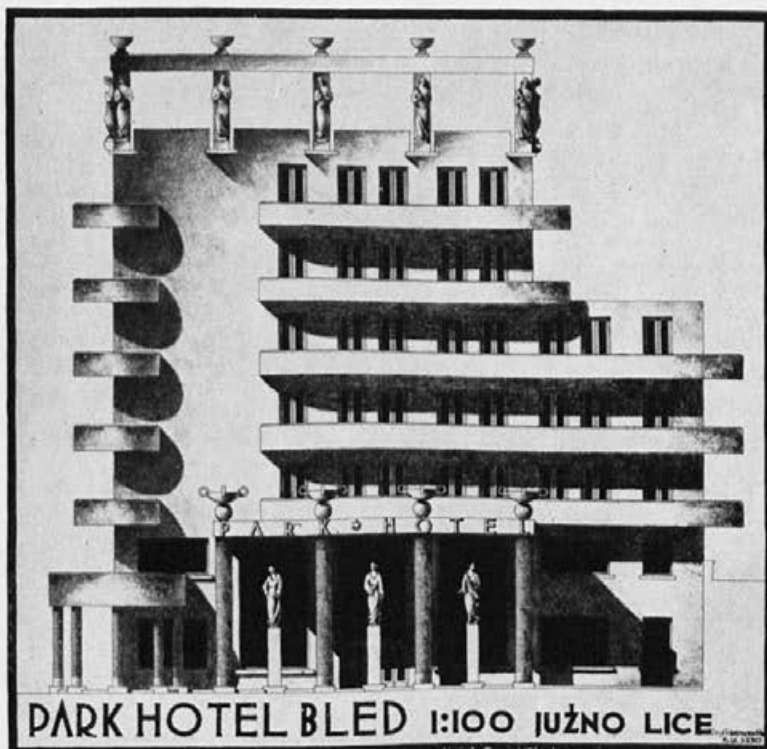
Hotelska veža Park-hotela je nameščena v desnem traktu, na oglu okroglega trga in promenade, ter je dostopna od obeh strani. Glavni vhod je z okroglega trga, kjer je nameščeno obsežno pristrešje, sloneče na štirih stebrih, ki daje možnost, da istočasno pristajajo trije avtomobili. Dva veternika posredujeta vstop in izhod iz hotelske veže, ki je sama po sebi zelo velika in sega preko dveh etaž. Na okrogli trg in promenado se odpira z velikimi okni, da je v njej mudečim se gostom podan popoln razgled na vrvež okrog hotela, na jezero in okolico s planinami. Hotelska veža mora biti razkošno, toda solidno opremljena in mora vstopajočemu gostu dati zavest, da so bila vsa reklamna oznanila,

Tract droit, 2-5e étage
 4e projet

Tract droit,
 façade méridionale

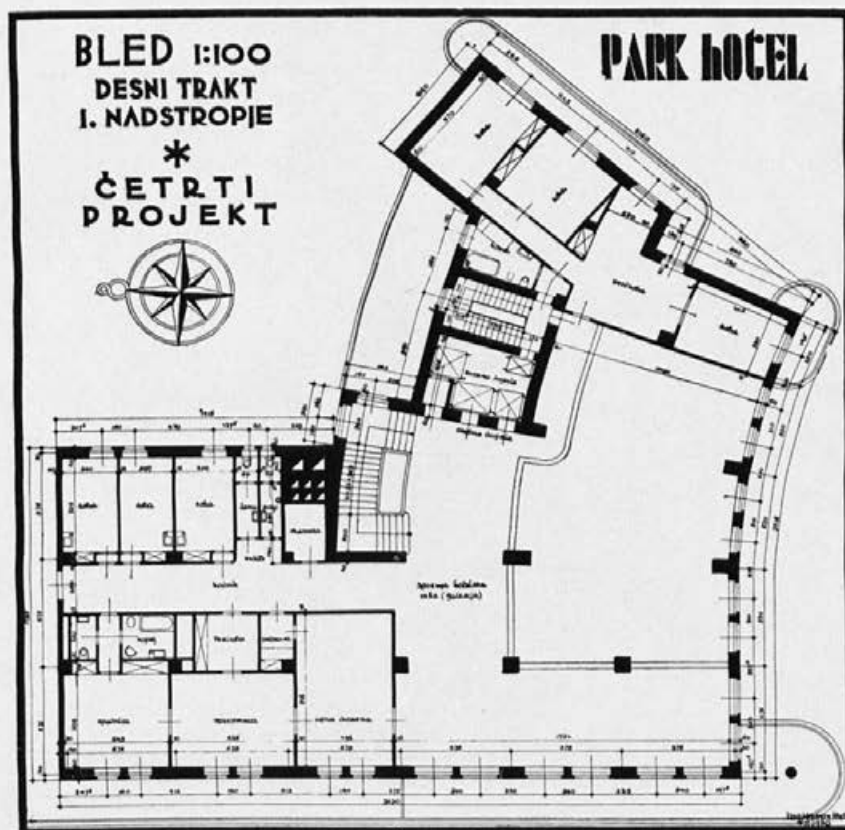
ki so ga privedla v ta hotel, resnična, da je prišel v hišo, kjer bo dobro stanoval in bo z vsem kar najbolje preskrbljen. Prvi vtisk je odločilen, zato mora vsak hotel obračati vso pozornost na dostop k hotelu in hotelsko vežo.

V veži Park-hotela so takoj na desno hotelske pisarne, ki imajo več oddelkov — glavno in šefovo pisarno, arhiv, telefonsko centralo in predsobo z vsemi stranskimi prostori, ki ima poseben izhod na okrogli trg za poslovni promet. Tu dobi gost vse potrebne informacije, naroči sobo, medtem pa se njegova prtljaga prenese v poleg pisarne ležeči oddelek za dvigala. Slednja so nameščena iz različnih tehničnih vzrokov vedno v skupinah, ker je zvočna izolacija cele skupine lažja in cenejša ter njih upravljanje enostavnejše, kakor če so razvrščena na večih mestih po stavbi. Da bi se prtljaga ne prenašala po hotelski veži, bi bilo bolje namestiti dvigalo za prtljago takoj ob glavnem vhodu, vendar je to skoraj nemogoče radi razporeditve prostorov v zgornjih nadstropjih — ker je obcestni prostor vsakega hotela najdragocenejši. Tudi je gostom vedno ljubše, da je vsa prtljaga poleg njih, dokler se niso odločili, v kateri sobi bodo stanovali. V Park-hotelu so v tej skupini nameščena štiri dvigala, dve osebni, eno tovarno in eno pol osebno, pol tovarno za notranji hotelski promet uslužbencev. Poleg dvigal je interno stopnišče, ki veže vsa nadstropja, prtiličje in klet

ter daje z internim dvigalom šefu možnost čim hitrejša in lažje kontrole vsega obrata. Tovarno dvigalo je dostopno iz hotelske veže za prevoz prtljage, s prostora za hotelom ob tovarni cesti pa za vse dobave pod hotelsko vežo ležeče kuhinje in skladišča.

Pred oddelkom za dvigala je portirska loža, ali bolje rečeno, nekoliko vzvišen prostor z daleč v vežo segajočim pultom, odkoder ima portir popoln pregled preko vse hotelske veže in je obenem viden vsem gostom. Ob zidu je vdolžna omara za shranjevanje ključev in za goste došle pošte. Ob portirski loži so osebna dvigala ter veliko stopnišče. Za tem je garderoba, ki je na razpolago gostom; prav tako so za goste v hotelski veži nameščene telefonske celice, trafika in pisalna soba.

Zvezo hotelske veže z obstoječim hotelom tvori širok hodnik z izložbami, ki se bo kesneje podaljšal v novi zvezni hotelski trakt, ki se bo zgradil na mestu sedanjega starega hotela, in bo tako tvoril ulico s številnimi izložbami, kjer bodo gosti ob hladnih večerih ali slabem vremenu promenirali. Med tem promenadnim hodnikom in promenado na obrežni cesti so nameščene potrebne trgovine in institucije, ki so gostom velikega hotela brez truda dosegljive po promenadnem hodniku, tako poštni urad, banka, potovalna pisarna, frizer, cvetličarna, trgovine za potne potrebščine, luks. predmete, parfumerija itd.

Tract droit, 1er étage, 4e projet

Iz hotelske veže je poleg dvigal tudi položno stopnišče v suteran, k podzemskim hodnikom, ki držijo v restavracijo in termalno kopališče.

Hotelska veža se nadaljuje v prvem nadstropju kot široka galerija skozi dve etaži segajoče dvorane. Kakor je ona spodaj v pritličju povsem oficijelna, tako ima tá že bolj interen značaj. Hotelski veži naj se priključijo še drugi, gostom rabeči prostori, kot zajutrkovalnice, sobe za igre, za pisanje, glasbene sobe ter soba za otroške igre. V vsakem višjem nadstropju se glavno stopnišče razširi v prostorno vežo, ki je v manjšem obsegu urejena po enakih principih kot glavna hotelska veža.

Arhitektura in notranja oprema hotelske veže, ki je glaven, osrednji prostor vsakega hotela, mora biti, kakor že zgoraj povedano, reprezentativna; tu se ne sme varčevati ne s prostorom ne z gradivom. Tla naj bodo kamnita, sestavljena iz večbarvnih marmorjev, enako stopnice; stene morda iz travertina, ki se nadaljuje v belem štuku z enakim stropom. Razkošna razsvetljava, naj si bo že poldirektna ali indirektna, je nujno potrebna, da siplje mnogo razpršene svetlobe.

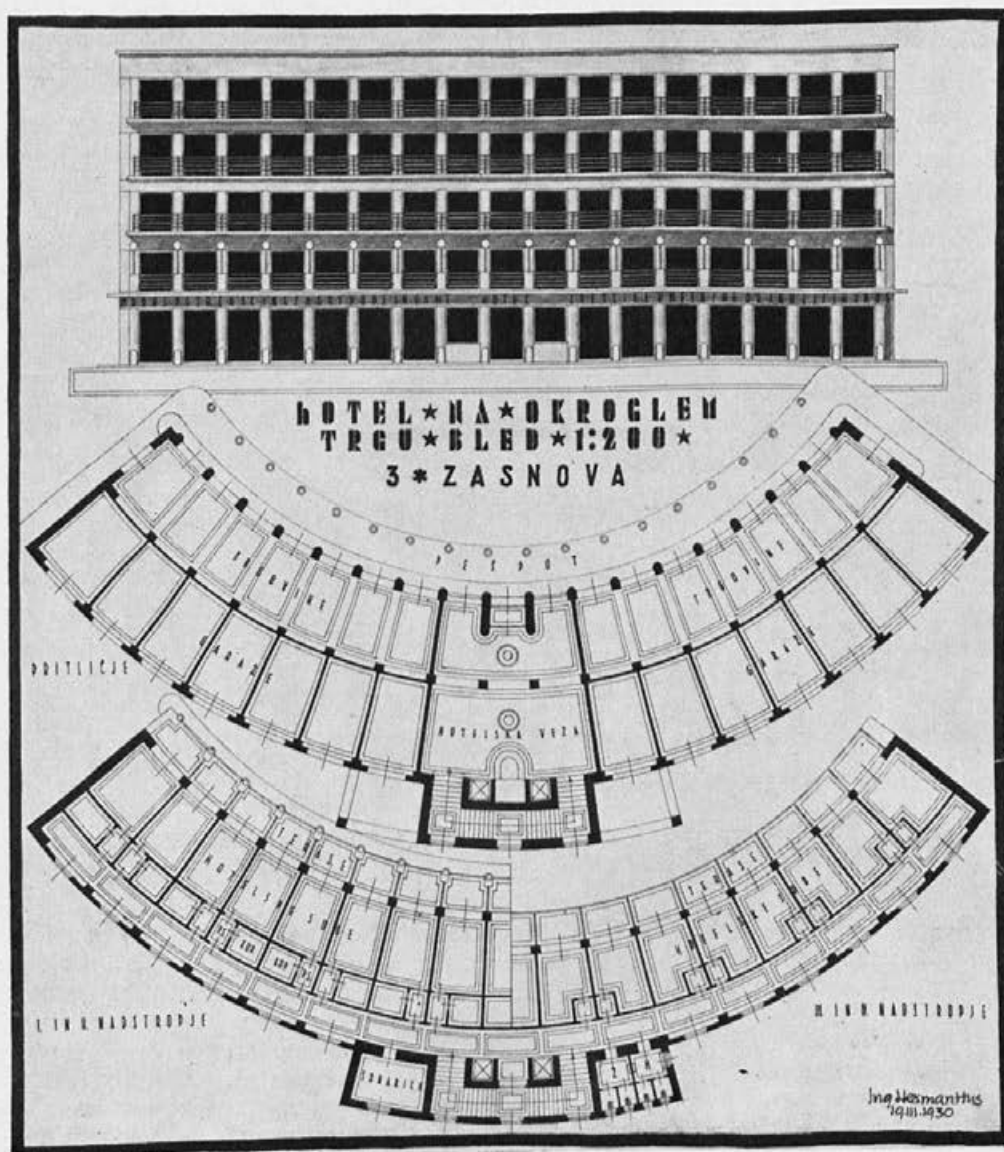
Hotelska soba.

Hotelska soba mora nuditi vse tisto, kar v skromni meri in združeno v enem prostoru potrebuje gost za svoje bivanje v tujem kraju: Posteljo z mizico oziroma omarico, omaro za shranjevanje obleke in perila, mizo, stol, stojalo za odlaganje kovčega, obešalnik na zidu in umivalnik. To je najmanj, kar se mora dati vsakemu gostu. Po tem, kako je oprava hotelske sobe izvršena, izpolnjena in če so k sobi priključeni še drugi prostori, se razlikuje več načinov hotelskih sob, ki so v bistvu vsi eni in isti, le njih komfort se veča — in to v luksuznih kopaliških hotelih kar do brezmejnosti. Za naše razmere zadostujejo v vsakem oziru sobe, kakor so se projektirale pri Park-hotelu, in sicer:

A) sobe brez kopalnice:

1. preprosta, iregularna soba — z dvojnimi vrati, vzdano posteljo, omaro in umivalnikom, z balkonom ali brez njega (garažni hotel, II. zasnova);

2. večja iregularna soba — z deljeno pred-sobo (dve skupaj ležeči sobi imata skupno pred-sobo) z majhnimi omaricami za izobešanje obleke radi snaženja ali brez njih, ki se odpira tudi

Hôtel à la place ronde, 3e projet

s hodnika; z vzdano posteljo, omaro in umivalnikom, z balkonom ali brez njega (garažni hotel, II. zasnova);

3. regularna soba — s širšim medvratjem, z omarico za izobešanje obleke ali brez nje, z ob steni predsobe vzdano omaro in umivalnikom, z balkonom ali brez njega (hotel na okroglem trgu, III. in IV. zasnova, ter desni trakt, IV. projekt).

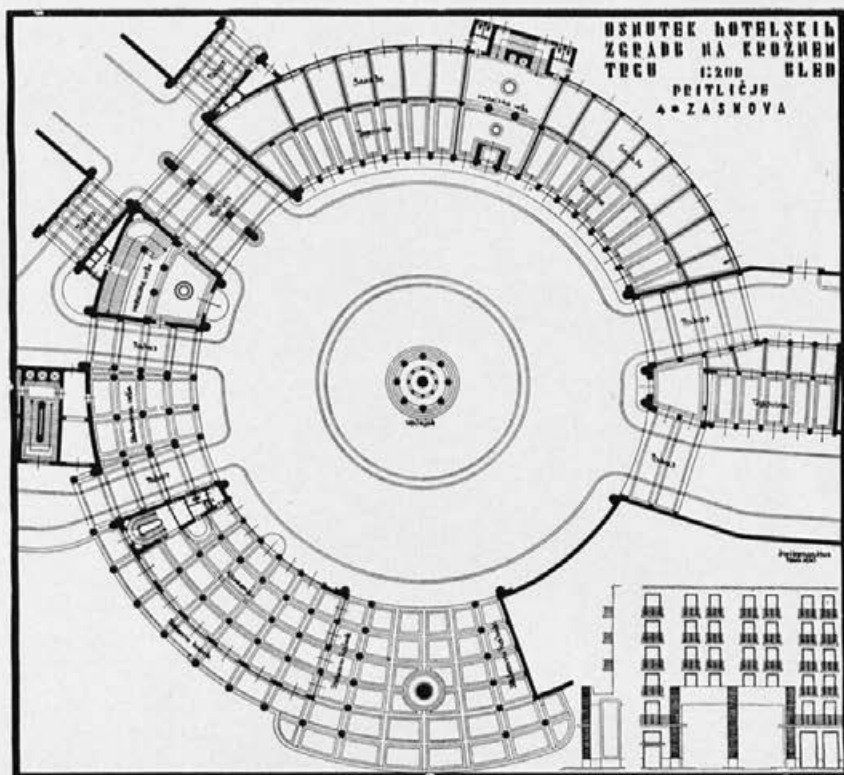
B) sobe s kopalnico:

1. regularna soba — z večjo predsobo in tej priključeno umivalnico s prho, s straniščem ali brez njega, z balkonom ali brez njega (desni trakt, IV. projekt);

2. večja regularna soba z večjo predsobo, tej priključeno shrambo ali vzdano omaro za kovčege, s kopalnico, straniščem, balkonom (desni trakt, IV. projekt) in z erkerjem (levi trakt);

3. stanovanje s predsobo, kopalnico, shrambo kovčegov, spalnico, salonom, balkonom in erkerjem (levi trakt);

4. večje stanovanje, namenjeno v prvi vrsti za sprejemajoče ministre, s spalnico, ki ima svojo predsobo s priključenim straniščem in kopalnico ter vzdanimi omarami, sprejemnico z večjo predsobo kot čakalnico in veliko vzdano omaro ter priključeno majhno dvorano za seje, družbo itd., ki ima poleg majhno sobico kot pripravo za ser-

Hôtel à la place ronde, rez-de-chaussée, 4e projet

viranje, z velikim vzdolž vsega stanovanja tekočim balkonom. Dvorana je v zvezi z zgornjo hotelsko vežo (desni trakt, IV. projekt, I. nadstropje).

To so v glavnem različni tipi hotelskih sob, ki pa se dajo z medsebojno varijacijo izpopolnjevati ali pa poenostaviti, kakor pač zahtevajo lokalne prilike. Ena pa morajo imeti vse te sobe skupno, in sicer absolutno mirno lego, zadostno direktno osvetljava, zračnost ter lep razgled.

Oprava hotelske sobe naj bo bolj svetle, neindividualne barve in tako narejena, da je temeljito čiščenje vsak čas lahko mogoče. Računati je treba, da obiskujejo isto sobo zapored najrazličnejši ljudje, tudi taki, ki jim je red in snaga prav postranskega pomena in se jim tudi poškodovanje tuje lastnine ne dozdeva nič kaj nemogočega. Zato je potreba, da je oprema, kolikor je to dosegljivo, trdna, preprosta in take površine, da je snaženje lahko mogoče in se tudi eventualne poškodbe dajo lahko izboljšati. Politirano pohištvo je za snaženje težavno, lažje se pa popravijo kake obdrgnjenine kot na pohištvu z brušenim lakom. Oprava iz masivnega lesa bi bila v hotelske svrhe priporočljiva iz zgoraj navedenih razlogov, ima pa hibo, da ne prenaša dobro centralne kurjave. Emajlirana

oprava je sicer iz vseh praktičnih razlogov morda še najboljša, ima pa ta nedostatek, da ni posebno lepa in dela vtisk poceni pohištva. Železno pokromljeno pohištvo bi bilo prav idealno.

Kombinacija pohištva je za hotelske sobe zelo primerna; vzdane omare so lahko pleskane v barvi oken in vrat, ostalo pa po komfortni stopnji sobe ali pleskano, brušeno lakirano ali politirano — v vsakem primeru pa naj se uporabi mnogo blaga, ki je lahko pisano v živih, veselih barvah, kar napravi vsako sobo prijetno, mehko in toplo. Pregrinjalo na postelji, zavese pri oknih in balkonskih vratih, ki so vedno dvojne — lahke prozorne in težke neprozorne, da si gost uravnava svetlobo po svoji volji —, prevleka na otomani in naslanjačih, preproge po tleh dajo ono domačnost, ki jo gost hoče v hotelskih sobah. Saj so te dom vsakogar in vendar nikogar, zato morajo biti urejene najskrbneje, da je življenje v njih prijetno in za letoviščarja lahko mogoče. Mizice naj bodo obložene z debelim steklom ali kamenitimi ploščami, povsod naj bodo postavljeni pepelniki. Svetila so na vsaki mizi, ob postelji, ob divanu ter na stropu za splošno razsvetljava in če mogoče tudi eno indirektno manjše svetilo za ponočno razsvet-

Park-hotel Bled, levi trakt
Tracte gauche

Pogled z jezera
Vue du lac

sobarice, bolje je pa, ako so na več mestih hodnika majhni predali za shranjevanje perila in zasilnih postelj. Glavna shramba rezervne opreme, posteljnine in perila je v suterenu, poleg hotelske kuhinje ob internem dvigalu. Iz sobe za sobarico je dostop na balkon za snaženje obleke in obutve.

V vsakem nadstropju, kjer so sobe, ki nimajo lastnih kopalnic in stranišč, so nameščena tudi splošna stranišča, ločena po spolu, s primernimi predprostori. V desnem traktu po nadstropjih sicer ni posebnih kopalnic, a ker bodo v bodočem zveznem delu Park-hotela na začetni strani same sobe brez kopalnic, se namestijo v tem delu tudi potrebne splošne kopalnice, ki bodo na razpolago stanovalcem onih sob.

Hotelska kuhinja

Hotelska kuhinja Park-hotela z vsemi stranskimi prostori je v suterenu pod hotelsko vežo, pisarnami, trgovskimi lokali in cestiščem promenade. Razsvetljavo dobivajo ti prostori skozi steklene prizme, ki so vdelane v obeh trotoarjih. Dostop v kuhinjo je z dovozne ceste za hotelom; od tam se bodo dobavljala vsa živila in pljače v shrambe, pri čemer se bo uporabljalo interno stopnišče in tovorno dvigalo hotela, tako da ne bodo dobavitelji križali nobene poti gostov. Velike shrambe nahajamo na onih mestih, ki so zaradi kompaktne mase desnega trakta Park-hotela brez direktne svetlobe. Zračile se bodo korenito z močnimi ventilatorji ter hladile po potrebi z mrzlim zrakom iz posebne, strojno urejene hladilne naprave. Vinska klet je v bližini ostalih shramb za živila in v direktni zvezi s pivnico, dostopno iz podzemeljskega hodnika, ki drži od dvigal in glavnega stopnišča v restavracijo, ter s posebnega zavitega stopnišča iz kota ob velikem stopnišču na okroglem trgu.

Poleg pivnice je že zgoraj omenjeno veliko skladišče za hotelsko opremo, za rezervno pohištvo, posteljnino in posteljno perilo, in sicer v bližini internega dvigala, da je pot prenašanja kolikor mogoče kratka. K temu oddelku spada tudi pralnica, sušilnica, šivalnica in likalnica, ki morajo biti pač urejene po istih higijenskih principih kot za bolnice. Za pralnico so prostori za centralno kurjavo in za toplovodne kotle, ki dobavljajo tudi v letnem času toplo vodo za umivalnike in kopalnice. Veliki prostor za shrambo kuriva je nameščen tako, da se meče kurivo neposredno z dovozne ceste in je dostopen s tirno napravo iznad kotlov in pa po majhnem hodniku iz hotelske kuhinje. Pepel iz centralne kurilnice in kuhinje se odlaga v poseben prostor, odkoder se z za to namenjenim dvigalom spravlja na dovozno cesto in odvažja.

Hotelska kuhinja, ki ima dva dela, za restavracijo in za kavarno, je zelo velika in razdeljena na pododdelke, ki predstavljajo vsak zase popolnoma zaključen obrat s svojimi delovnimi mesti, z velikimi mizami za pripravo jedil, s svojo predhladilno shrambo, s hladilnico — v kateri se nižina temperature poljubno uravnava — ter velikim štedilnikom. Živila se prinašajo vsak dan iz velikih skupnih shramb v shrambe posameznih obratov in se tu predelujejo ter po potrebi shranjujejo v mrzlih hladilnicah. Kuhinjski oddelki so se uredili za kuhanje juh, za pečenje mesa, za kuhanje prikuh, za pečenje slaščic in pripravo sladoleda, za napravo mrzlih pijač, za kuhanje kave, za pripravljjanje zajtrkov in za pripravljjanje mrzlih predjedi. Ob vstopu v kuhinjo je še točilnica za vino in pivo ter pisarna za kuhinjo z blagajno. Pred kuhinjo je nameščena pomivalnica s pultom za odlaganje posode, z dolgo vrsto korit za pomivanje krožnikov in jedilnega orodja ter ogrevalno omaro. Kuhinja je urejena tako, da pridejo strežaji prav v kuhinjo do posa-

Park-hotel Bled, levi trakt
Tracte gauche

Pogled od jezera
Vue du côté du lac

Park-hotel Bled

Levi trakt, pogledi s promenadne ceste
Tract gauche, vues de la promenade

Levi trakt s pogledom na stari
del hotela
Tract gauche, vue sur l'ancienne
partie de l'hôtel

Levi prizidek zgradilo stavbno podjetje Slavec & Co,
Kranj

meznih štedilnikov, kjer lahko izberejo jedi točno po naročilu gosta, kar v nobenem pogledu ni lahko mogoče, če loči strežaja od kuharja običajni pult ozir. če se jedi naročajo telefonično in prihajajo v office z dvigali. Kakor je pokazala dolgoletna praksa po velikih hotelih, je bolje namestiti položne stopnice odnosno napraviti rampo — če je kuhinja nižje kot obedna dvorana —, samo da morejo strežaji izbirati naročeno jed prav iz lonca. Pot, ki jo strežaj pri tem poslu napravi, je tale: prinesene umazane krožnike, jedilno orodje in drugo odloži na pultu v pomivalnici ter vzame iz ogrevalne omare čiste krožnike, kolikor jih pač potrebuje za novo naročena jedila, in gre z njimi dalje od oddelka do oddelka ter sam izbira naročena jedila, katera mu kuhar poklada na prinesene tople krožnike. Enako pot napravi točaj z oddajo rabljenih kozarcev v pomivalnici, kjer dobi v posebni omari čiste steklenice ter si v točilnici vzame naročeno pijačo. Ko zapuščata kuhinjo, morata oba mimo blagajne, kjer se knjiži iz kuhinje odnesena jed oziroma pijača. Pred blagajno je majhen office za namizno perilo, kjer si strežaji vzamejo prte in servijete in kjer imajo shranjene tudi čiste kozarce ter jedilno orodje. H kuhinjskim prostorom spadajo še garderobe in stranišča za uslužbence, ki so ločena po spolu, ter kuhinja in obednica za uslužbence.

Perspektiva
Perspective

Dr. ing. arch. Zdenko Tončić-Sorinjski, Split:

HOTEL MATIĆ U SPLITU NA BAČVICAMA (Hôtel Matić à Split)

Projektiran je na današnjoj čestici hotela »Matić« koja je naprama jugu okrenuta pogledom na more, a sa istočne strane gleda na buduću plažu općinskog kupališta »Bačvice«.

Čestica je nepravilan peterokrug sa ca 4000 metara.

Hotel je tako projektovan da njegove tri fasade gledaju na more, a oblika je obrnutoga slova L.

Kako se ima uzeti u obzir da za vrijeme gradnje te do svršetka same gradnje stari hotel mora da ostane za upotrebu, moralo se južno pročelje odalečiti od puta za 25 m, te se tako dobilo hotelsku terasu od 25×50 m, mjesta za 1500 gostiju.

Odio za goste, podzemlje: U podzemlje vodi ulaz za goste s mora kroz podzemni hodnik u hotel. Desno i lijevo od tog hodnika jesu tuševi, kabine, izdavanje rublja i garderoba.

Prizemlje puta: Ulaz u hotel je direktno sa puta (gdje je današnji ulaz) hodnikom od 3.40 m širine koji je kroz tavanicu rasvjetljen, a sa njegove desne i lijeve strane redaju se dućani za

hotel (brijač, prodaja duhana i novina itd.), ulaz u hodniku, garaže, stepenice za terasu, telefoni, telefonska centrala, primača i pisača soba direktora, garderoba, šef primanja i portir. Ulazi se u halu primanja iz koje vode 2 dizala i stepenice u gornje odaje hotela. Lijevo od primače sobe je tresor i spremište prtljage, desno i lijevo od stepenica su toalete.

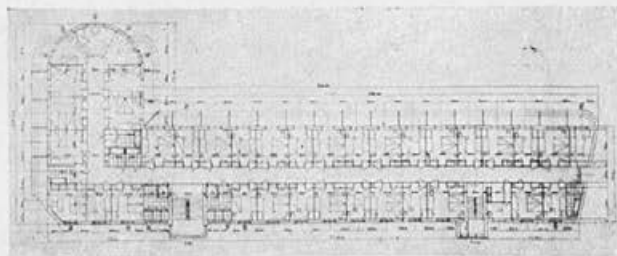
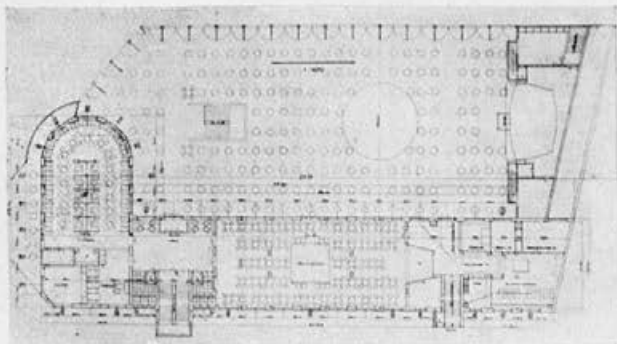
Prizemlje-terase: Spomenutim dizalima i stepenicama dolazi se iz prijemne u društvenu halu hotela, iz koje se desno ulazi u Restaurant-bar za 300 osoba, gdje je pozornica i parket za ples, a otale na izlaz gdje se izdaje jelo.

Sa lijeve strane društvene hale ulazi se u kafanu, koja ima posebnu kavansku kuhinju, te i salon za pisanje. Ravno iz društvene hale ulazi se u kafanu hotela koja je opskrbljena pozornicom te posebnim toaletama da bi bili odvojeni hotelski gosti od gostiju na terasi. S južne strane terase projektirani su stakleni prozori, koji se u slučaju jakog južnjaka mogu zatvoriti. Otvoreni služe kao ograda među ložama.

I., II., III. kat: Iz društvene hale vode stepenice i dizala u gornje spratove za stanovanje u kojima imade 125 soba sa 200 kreveta (60% sa dva kreveta a 40% sa jednim); od tih ima 3 apartmana po 2 sobe, pretsoblje i kupatilo, te 3 apartmana od jedne sobe, pretsoblja i kupatila, ali se mogu i pojedinačno iznajmiti. Većina ostalih soba dade se spojiti, te u slučaju potrebe preinačiti u apartman. Svaki sprat hotela ima direktan spoj kroz jednu spremu sa dizalima sa halom za izdavanje jela i sa stepenicama za poslužbu, te odgovarajući broj kupatila i jednu salu za noćnu poslužbu.

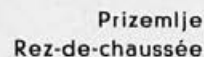
U 4 spratu je prednji dio izgrađen, a zadnji ostaje kao terasa koja služi kao ljetni kino ili restaurant, te je i ova spojena sa dizalima za hranu i stepenicama za poslužbu sa halom u kojoj se izdaje hrana. Na zapadnom dijelu terase projektirano je još nekoliko soba za gostinske šofere i privatnu poslužbu gostiju.

Hotel je tako projektiran, da se može proširiti na 250 soba sa 400 kreveta.

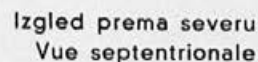
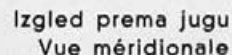

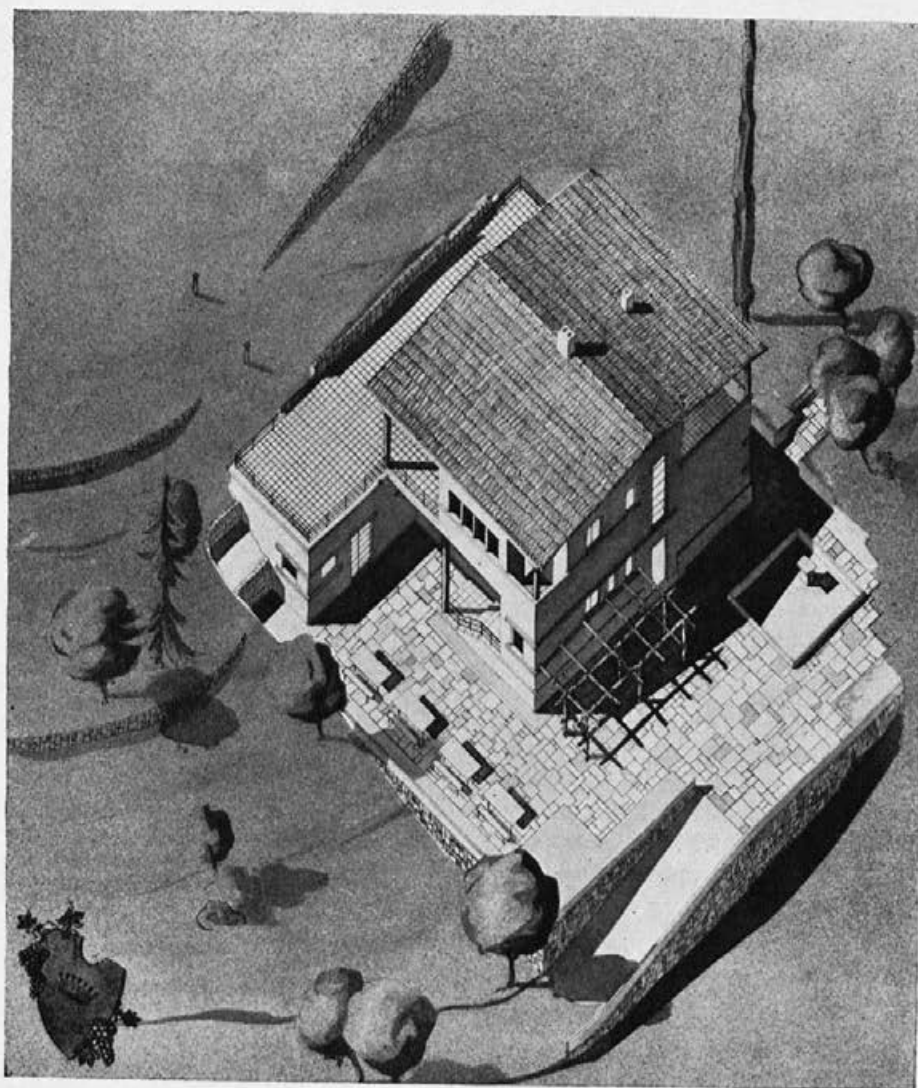
Nacrt prizemlja i sprata
Rez-de-chaussée et étage

Prizemlje terase: Iz prizemlja puta vode stepenice za poslužbu u halu za izdavanje jela koju opkoljuju čistiona posuda (Spüle), hl. kuhinja, glavna kuhinja sa sobom za pripremu jela i izdavanje pića, koje su spojene dizalima sa skladištima. Cijeli kuhinjski odio ventiliran je sa centralnim ventilatorom u 4 katu.

Situacija
Situation

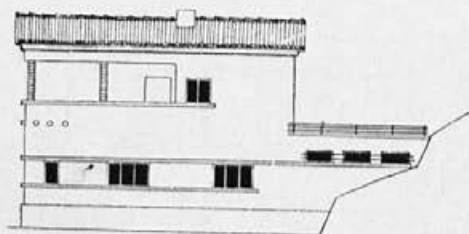

Perspektiva
Perspective

Ing. arch. Dragutin Fatur, Ljubljana:

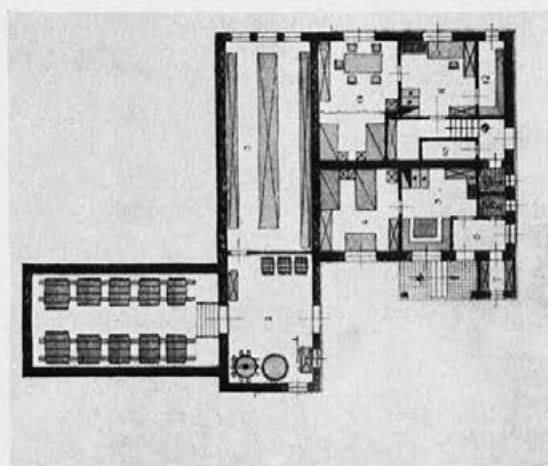
VINIČARIJA
(Vinerie)

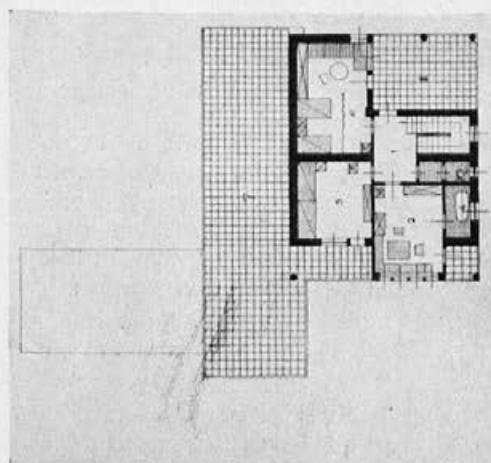
Stransko lice
Façade latérale

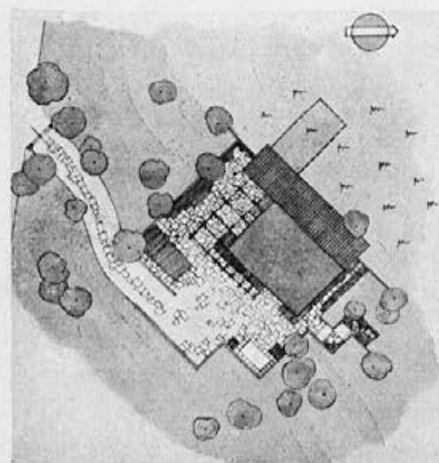
Sprednje lice
Façade frontale

Pritličje
Rez-de-chaussée

Nadstropje
Étage

Situacija
Situation

V valovitih vinskih goricah je na zložnem pobočju projektirana viničarija, ki naj rabi tako praktičnim zahtevam vinogradnika kakor za od-dih njegovi rodbini in morebitnim gostom.

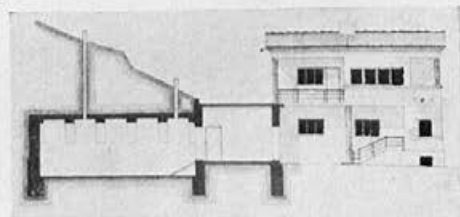
Izbrano stavbišče je zaščiteno pred ostrimi vetrovi in izpostavljeno valovanju zraka le to-liko, da je ob vsakem letnem času naravno zračenje vseh prostorov v stavbi v skladu z zahtevami higijene in ekonomije. Izgradnja te-ras omogoča ugodna zasenčena počivališča v vročih poletnih dneh z istočasnim razgledom čez s trto in sadnim drevjem porastla pobočja ter razgled po vozni cesti med vinogradi, po-sebno na odcep ceste, ki vodi do viničarije. Ob trgatvi, ko valovi prekipavajoče življenje po vseh pobočjih, je s stavbe mogoče nadzo-rovati delo, ker je viničarija središče vsega vrvenja po vinogradih. V zimskih mesecih je stavba z vso oskrbo ugodna postojanka smu-čarjem in lovčem, ker nudi krajina v svoji pe-strosti uteho in užitek vsakomur, ki ima smisel in potrebo po njej.

Zgradba je postavljena v vinorodni pejsaj ter ne more in ne sme kazati ekstremnih oblik pri vsej udobnosti, ki jo prikazuje talni načrt. Narekujejoče zahteve in funkcije same terjajo svojevrstno rešitev: prilega naj se krajini in naj zraste iz tal z drevjem redko posejanih holmov in gričev.

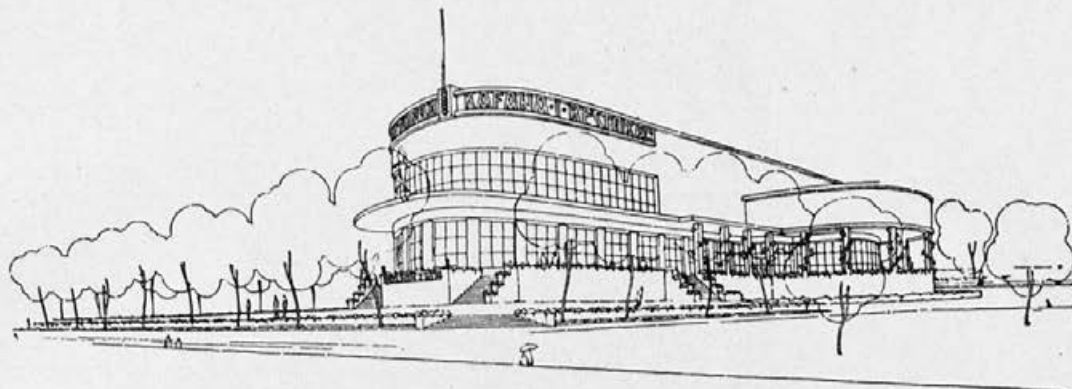
Kletni prostori za shrambo pridelka so na-meščeni v prostoru pod terenom v izsekani duplini, zato da se obdrži v njih pravilna tem-peratura, ki jo potrebuje vinogradnik za dobro kletarstvo.

Viničar kot stalni oskrbnik stavbe in ostale posesti ima svoje stanovanje v pritličju, in sicer nameščeno tako, da ima stalen nadzor nad sti-skalnico, kletmi ter ostalim okoljem. Gospodar ima svoje prostore nameščene ločeno s poseb-nim dostopom, in sicer v pritličju gospodinjске prostore z veliko rodbinsko sobo, v nadstropju pa spalnice tako za svojo rodbino kakor goste z vsestranskimi izstopi na terase.

Radi prilagoditve krajini in svoje mnogo-stranosti vzbuja stavba občutek domačnosti in zaključene celote kljub svoji razgibanosti v talnem načrtu.

Prerez
Coupe

Perspektiva
Perspective

Arh. Miladin M. Prijević, Beograd:

KAFANA I RESTAURANT U TOPČIDERU (Café et restaurant à Belgrade)

Velika sala od 700 m², manja sala od 250 m² i zimska bašta od 150 m², poredane su oko centralnog vestibila u kome su smeštene garderobe sa toaletama, telefonske kabine i dr. Sva tri gornja prostora imaju polukružnu osnovu radi njihove prisnije veze sa parkom oko zgrade.

Prostor ispred zgrade terasiran je u dva nivoa koji će služiti za letnju upotrebu kafane i restoranta.

Za lak pristup u zimskim danima predviđen je pokriven kolski prilaz u vestibil zgrade.

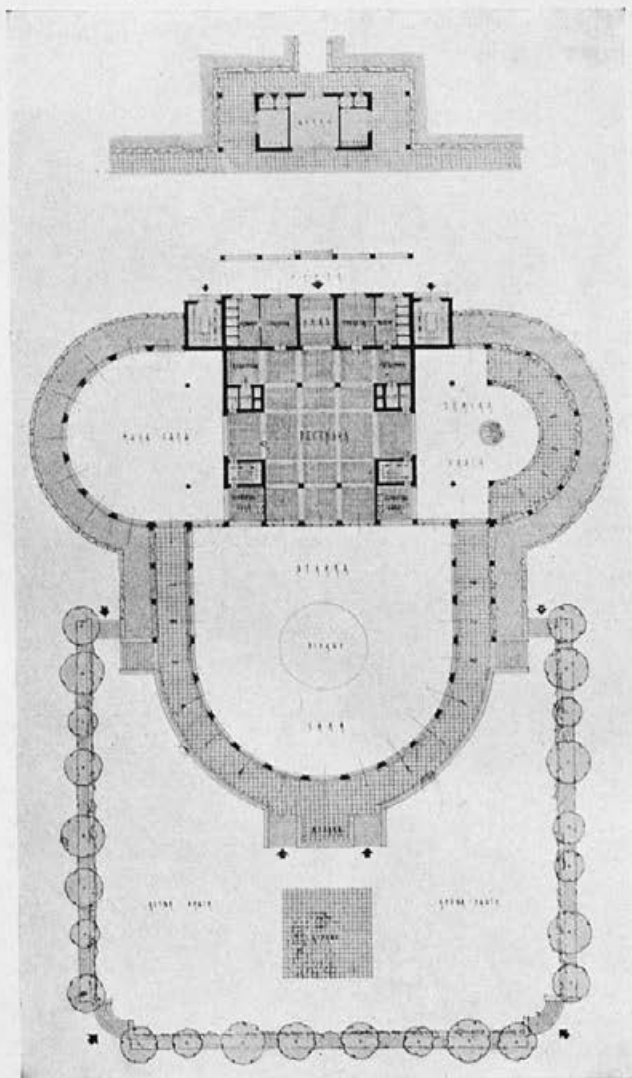
Serviranje jela i pića u zgradi vrši se sa dva odvojena mesta koja se radi lakšeg serviranja nalaze između sala i zimske bašte a koja su sa kuhinjom i podrumom za piće u suterenu vezana dizalicama i stepeništima.

Serviranje na terasi ispred zgrade vrši se direktno iz suterena.

U suterenu, koji je predviđen ispod jednog dela građevine (manje sale i vestibila), nalazi se kuhinja sa svim sporednim prostorijama, kao i kuhinja za kafu i dr. sa podrumom za piće, osim toga razne uspreme, prostor za led, centralno grejanje kao i podrumi za drva i uglj.

U prvom spratu (također samo iznad jednog dela građevine) predviđeni su stan za restoranta i to od 4 sobe i принадлежности, prostori za personal kafane i restoranta, kao i loža za muziku prema velikoj sali.

Predviđeni su, uostalom, na lako pristupačnom mestu s obzirom na kafanu i na park također dućan i prodavnica u vidu kioska preko puta kafane i restoranta.

Nacrt
Plan

ELEKTRIČNE NAPRAVE MODERNEGA HOTELA

(Appareils électriques d'un hôtel moderne)

Razume se, da mora imeti vsak hotel električno razsvetljavo. Tudi če stoji na samem in bi bil dovod električne energije nemogoč ali nerentabilen, je treba skrbeti za električno energijo iz lastne elektrarne z Dieslovimi ali bencinskimi motorji. Razsvetljava sama mora ustrezati vsem zahtevam, ki jih stavimo na pravilno razsvetljavo. Tudi tu se moramo predvsem ozirati na udobnost gostov. Zato se je opustil tako zvani hotelski stik v poedinih sobah boljših hotelov, ki dovoljuje istočasno gorenje ene same žarnice. Lahko se zgodi, da rabi gost nekaj časa razen svetiljke za splošno razsvetljavo, ki je nameščena na stropu, še drugo, na primer namizno svetiljko. V foyerju, na stopnišču, v pisalnih in vseh drugih družabnih prostorih je treba zasnovati na vsak način dovolj močno in lepo razsvetljavo, ki očesa ne žali.

Zelo važno je pravilno zračenje prostorov. Dostikrat se temu problemu ne posveča dovolj pažnje. Projektiranje pravilne prezračevalne naprave ni enostavna naloga. Ni rešena s tem, da vzdramo kakršnekoli zračnike. Izbrati jih je treba pravilno za vsak posamezni primer. Sedaj se često združuje zračenje s kurjavo. Sveži zrak se dovaja skozi ogrevalce, ki so priključeni ali na centralno kurjavo ali pa na električni tok. Lahko se postopa celo tako, da odpade vsaka posebna kurjava prostora, ki se greje edino s segretim zrakom. Potrebni so več zračnikov, ki rabiyo deloma za vpihavanje svežega deloma tudi za izpihavanje porabljenega zraka iz prostora. Pri pravilnem obratu ne nastane nikdar preprih, ker se delovanje zračnikov tako uravnava, da je zrak v prostoru stalno pod majhnim nad pritiskom.

Pri prav visokih stavbah je treba skrbeti za to, da je na razpolago voda z zadostnim pritiskom v vseh, tudi najvišjih nadstropjih. Pritisk vodovoda je v primeru zelo visoke stavbe pre slab, da bi spravil vodo do vrha stavbe. Postaviti je treba črpaljke, gnane z elektromotorjem, ki obratujejo v zvezi s tlačnim kotlom popolnoma samodejno.

Dvigalo so grajena na električni pogon. V stavbah z manjšim prometom se upravlja dvigalo iz kabine z gumbi-pritiskači. Pritisk na gumb povzroči, da se dvigalo vzpne do zelenega nadstropja. Posebne stalne postrežbe pri taki napravi ni treba imeti. V stavbah z veliko frekvenco, torej posebno tudi v hotelih, se namesti večje in hitrejše dvigalo, ki ga upravlja običajno strežnik. Tudi paternoster je zelo pripraven. Kabine si sledijo druga za drugo, teče pa le počasi, ker morajo ljudje vstopati in iz-

stopati med obratom in se dvigalo ne ustavlja. Paternoster pa ni primeren za zelo visoke stavbe, ker je njegova hitrost premajhna.

Misliti je treba tudi na prenosne naprave za glasbo. Včasih igra samo ena godba, ki se naj sliši na več mestih. Mikrofon pošlje svoj tok do električnega ojačevalca, na katerega so priključeni zvočniki. Taka naprava rabi lahko tudi za podajanje reproducirane glasbe.

Električne ure so zelo pripravne. Na poljubnih mestih namestimo enostavne stranske ure, ki jih upravlja glavna električna ura, s katero so električno zvezane vse stranske. Sedaj se uveljavljajo tudi električne ure za neposredni priključek na napetost omrežja.

Večkrat rabimo tudi razne varnostne naprave. Trezor na primer je najbolje zavarovan z električno napravo, ki takoj javi vsako nerednost in približanje tujih oseb. Tudi požarno-prijavne naprave so zelo na mestu in priporočljive.

Razume se, da mora električna instalacija ustrezati vsem zahtevam varnosti in obrata. Pogrešeno je instalirati vse stavbe po isti šabloni. Pravilno je, da se arhitekt že pred začetkom gradnje, ob izdelavi končnih načrtov, pomeni z elektroinženjerjem, ki mu svetuje pri vprašanih elektrotehnične in svetlobnotehnične narave. Namestiti je treba takoj priključke za vse načrtane naprave, ker se naknadne spremembe težje izvedejo ter stanejo tudi mnogo več. Le pravilno in dosledno sodelovanje vseh strokovnjakov lahko ustvari nekaj, kar ustreza v vsakem pogledu zahtevam sodobnosti.

Ing. Franjo Manda, Ljubljana:

MODERNE SIGNALNE NAPRAVE V HOTELIH

(Appareils modernes de la signalisation dans les hôtels)

Tri zahteve stavlja moderno življenje: okus, smotnost, udobnost!

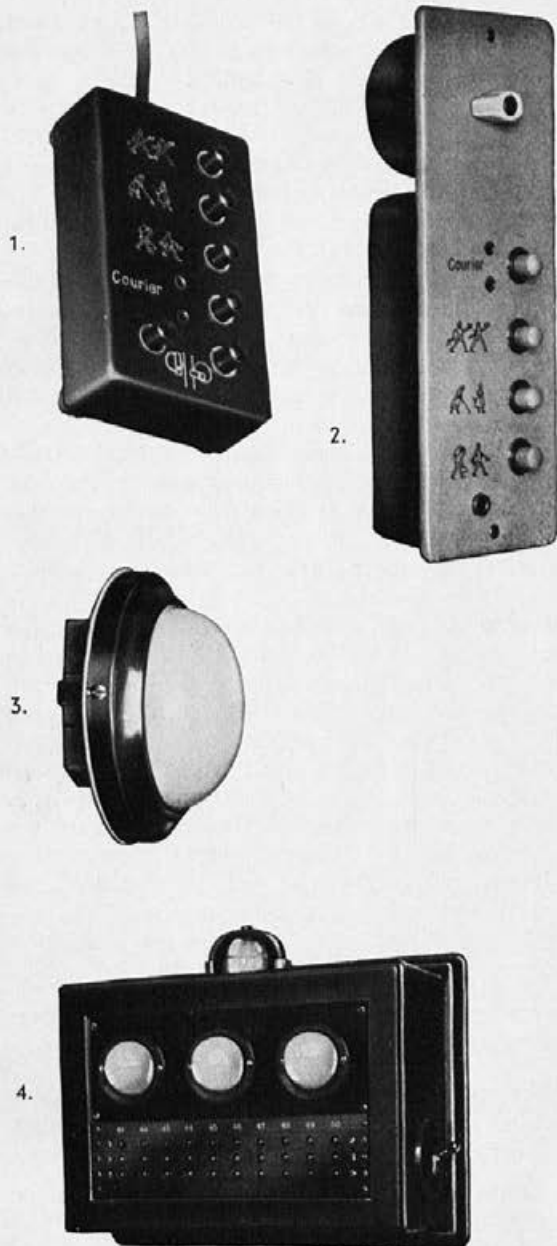
Samo po sebi umevno je, da je dobra signalna naprava v hotelih prvi pogoj udobnosti. Projektant mora imeti pred očmi naslednje pogoje:

1. Gost mora imeti možnost, poklicati v vsakem trenutku brez izgube časa ono postrežbo, katero rabi.

2. Klicanje enega gosta ne sme motiti miru ostalih gostov.

3. Poklicana postrežba mora v svojem normalnem delu, torej na vsakem mestu svoje zaposlitve klic takoj opaziti in gosta postreči po najkrajši poti.

4. Vsak klic mora ostati in se ne sme pozabiti toliko časa, dokler se ne ustreže želji gosta.

Za vsakega gosta se postavi tipka, stenska in namizna, s katero na razne gumbе lahko pokliče slugo, natakarja ali sobarico. Vsak gumb razsveti majhno signalno svetilko ustrežajoče barve v steni nad vrati gosta, ki kliče. Da postrežba lahko klic opazi tudi, če je na kakem drugem mestu, so v vestibulu postavljene skupine signalnih svetilk, po katerih se takoj spozna, na katerem hodniku in katera barva je klicana. To je trobarvni sistem za tri razne postrežbe. V enostavnih primerih se uporablja eno- ali dvobarvni sistem.

Ako je postrežba po svojih normalnih opravkih v kakli sobi za goste, vtakne spojni ključ v brnalo in na ta način se zveže z signalnim vodom. Kakor hitro gost kliče, opozori brnalo postrežbo s kratkimi udarci; ti se slišijo le v sobi in ne motijo ostalih gostov. Postrežba na hodniku po skupinskih svetilkah takoj spozna, v katerem oddelku je klicana in lahko takoj postreže, ne da bi bila prisiljena, iskati centralno napravo za klicanje.

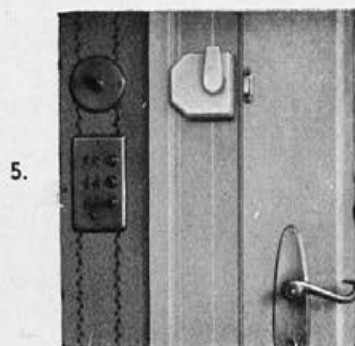
Svetilo sveti tako dolgo, dokler se pri vratih, kjer je bilo klicano, po izvršeni postrežbi s posebnim stikalom ne odklopi, zbog česar ne more biti pozabljeno.

Nadalje se lahko pri vratarju ali v pisarni postavi kontrolna deska s skupino signalnih svetilk, s katerimi vodstvo lahko stalno kontrolira delovanje postrežbe in po potrebi, brez pritožb gostov, skrbi za pravilno postrežbo in udobnost.

Naprava normalno deluje z 24 volti. Pri istosmernem toku se uporabljajo akumulatorji, pri izmeničnem toku pa majhni transformatorji. Poraba toka je minimalna.

V zvezi s splošno signalno napravo bo treba skrbeti tudi za signalno napravo pri dvigalih, ki naznanja vsakemu gostu in v vsakem nadstropju s svetilno puščico, če je dvigalo prosto oziroma zasedeno, v katerem nadstropju je in v kateri smeri vozi.

Udobnost in sigurnost gosta se poveča z električno ključavnico, katero je mogoče z oddaljenega mesta odpreti in zapreti z enostavnim pritiskom na gumb tipkala.

1. Namizna tipka za tribarvni sistem z napravo za klicanje kurirja in s Zettlerjevo ključavnico.
2. Kombinirana tribarvna tipka z napravo za klicanje kurirja, stacionarnim brnalom in stikalom za razsvetljavo.
3. Signalna svetiljka.
4. Kontrolna deska s skupino signalnih svetilk, budilnikom in nočnim stikalom.
5. Vrata s Zettlerjevo ključavnico (odprta).
6. Vrata s Zettlerjevo ključavnico (zaprta).

Klišeji last firme Alois Zettler, München

DALMACIJA I MODERNA ARHITEKTURA

(Odgovor na postavljeno pitanje.)

Listajući uskršni broj lista »Novo Doba« naišao sam na članak arh. Marka Vidakovića iz Zagreba.* Između raznovrsnog regionalnog sadržaja svakako je upadan pa i aktuelan jedan članak o arhitekturi. Zato taj članak zasluhuje da se na nj osvrnem, naročito u ovo naše doba nerijetkih polemika.

Poznato je da se je splitsko N. D. angažovalo za dalmatinsku arhitekturu. Naša javnost imala je dovoljno prilike da iz stupaca tog lista dozna za postojanje nekog našeg, specijalno »dalmatinskog« problema arhitekture. Već nekoliko godina taj list lomi koplje za neku tobože tradicionalnu, domaću arhitekturu, a pri tom udara na današnju modernu. Prikazuje se u jednu ruku kao branič čistih i nepatvorenih primorsko-dalmatinskih tradicija, dok se u drugu rado ističe kao propagator ideja nove arhitekture. Medjutim, nije ni jedno ni drugo. Tu dvostruku ulogu izvodi N. D. — mora se priznati — vješto i spretno, a pri tome sebi laska da mu je kao u rimskoga boga Janusa sa dva lica, istodobno jedan pogled uperen u prošlost, a drugi u budućnost.

»Nova Doba« postavilo je po prilici ovu prognozu:

Iz dalmatinske arhitektonske prošlosti (što je za nas identičan pojam sa umjetničkom poviješću i tradicijom), preko današnjeg pseudohistorijskog, tradicijski-dalmatinskog shvaćanja, doći ćemo do nove dalmatinske arhitekture, t. j. do budućeg stila.

Mi s naše strane tvrdimo da je ova prognoza pogrešna i put loš; da je ta spekulacija promašena i da taj smjer ne vodi cilju.

Dokaz za ovu tvrdnju nalazimo u prostom biološkom procesu. Iz zdrave prošlosti, kroz zalutalu ili nezrelu sadašnjicu, ne može se u dobru budućnost. Između prvoga, naime dobre tradicije, i drugoga, one u pravom smislu moderne arhitekture, nemoguće je nešto treće: ni prelazno ni trajno. Ako postoji u tome uvijek prirodnom i neraskidljivom lancu odnosa između starog i novog, imitiranje i dilantizam, onda je to dokaz obmane i zablude, dakle, jednog bolesnog stanja.

Zdrav organizam, zna se, raspolaže snagom da istisne zaraznu klicu. Pitanje je samo kraćeg ili dužeg vremena, dok se infekcija preboli. Obično to ne traje dugo u doba općeg ljudskog napretka i društvene civilizacije. Za život je važna afirmacija i jednog zdravog elementa. Tada se sve ostale popratne pojave primaju kao sasvim naravna stvar.

I današnja moderna arhitektura povezana je sa ostalim likovnim umjetnostima. Nju, dapače, sada obogaćuju nove tehničke tekovine: električna rasvjeta itd.

Analogno psihi modernog čovjeka, promijenila se je i funkcija ukrasa na fasadama. Plastički se dekor

* Ovaj je članak donijela »Arhitektura« u sv. 3—4 na str. 61/62.

gradjevina, da tako rečemo, pretopio u funkcionalnu ljepotu tektonskih elemenata. Kolektivni život lišio je nove crkve i palače dojučerašnje usamljenosti. Zato se nad krovovima modernih zgrada danas izdižu antene, a sutra će na njima pristajati aeroplani, slično kao što automobili ulaze u garaže modernih vila.

Definicija savremene arhitekture koju nalazimo u članku g. Vidakovića, skučena je i zato nedovoljna. Arhitektura, klasična ili moderna, bila je, jeste i ostaće likovna umjetnost. Uostalom to potvrđuje i sam Le Corbusier. Samo što se pojam te likovne umjetnosti danas u suštini razlikuje od prijašnjeg larpurlartističkog poimanja. Držimo da se ne zamjenjuje svrha sa sredstvom, uzme li se, na primjer, da i glatka ploha umije biti lijepom. Cilj je svake dobre arhitekture da u prvom redu praktično posluži čovjeku. Pri tome ona treba da ima i one kvalitete, koji su kadri da u njenoj duši bude estetske emocije. Znamo da je i moderna arhitektura već dala brojne primjerke ovakove dobre aplikacije.

Prihvati li se druga, — na ovoj bazi preinačena i dopunjena definicija savremene arhitekture, — otpada potreba razlikovanja modernoga od savremenoga, kako je to simpatični auctor spomenutog članka učinio, ili modernoga od modernoga, kako bismo mi to radije kazali. Jer moda i modernizam dva su oprečna pojma: jedan isključuje drugi, kao što pravilo isključuje hir.

Izlazi da ono što auctor kaže za savremeno u arhitekturi, po našem sudu pristaje baš toj sadašnjoj, po njemu potcijenjenoj savremenoj arhitekturi.

Dakle: u novom stvaranju treba prihvatiti ono što je savremeno. U tome se slažemo. Vrijedi li općenito ovaj gradjevinski princip, nema razloga odbijati ga od Dalmacije. Ali ima li se kod svakog novog stvaranja uzeti u obzir arhitektura sredine onako, kako se to razumije i iz članka g. Vidakovića, onda primjena gornjeg principa postaje i u našem slučaju iluzorna.

Svake tko želi da mu bude jasan put kroz današnju modernu arhitekturu, potrebno je da se oslobodi stranputica sredine. Prave se vrijednosti ambijenta ne gube, ako u njemu vlada duh savremenosti. Ali je ponekad u dnevnim novinama smiono govoriti o stilskoj arhitekturi jedne historičko-umjetničke zemlje kakva je Dalmacija. Pogotovo je pogibljivo, kad to u ozbiljnoj nakani čini jedan arhitekt, i baš onako, kako je to učinio g. Vidaković.

Ne stoji da fasade imaju sekundarnu vrijednost u savremenoj arhitekturi. I ako im se, regbi, daje sporedno značenje, one imaju jednaku vrijednost kao unutrašnjost zgrade.

Po pisanju N. D. i po riječima g. Vidakovića trebala bi nova gradjevina u stilskoj okolini imati stilsku fasadu, jer bi samo tako zadovoljila arhitekturu sredine. Pri tom kao da se zaboravlja da je stilaska arhitektura prošlost, dok je moderna arhi-

tektura sadašnjost. Oni, možda, ne vide da je stilsko pročelje na današnjoj savremenoj zgradi samo — maska.

Što znači dobro poznavati sve komponente i uslove arhitektonskog stvaranja u jednoj zemlji? Valjda, poznavati prilike dotične zemlje i još druge važne faktore života (u ovom slučaju Dalmacije). Ako je tako, onda je i g. Vidaković daleko od realnosti kad misli da će nam rezultati odgovarati ideji iznesenoj u njegovom članku, t. j. nekom kompromisu stilske i savremene arhitekture.

Suviše je ono što je autor napisao o izboru građevinskog materijala u Dalmaciji. Taj završni pasus njegovog članka olako je sastavljen. Možda bi bilo uputnije da ga je izostavio.

U domaćoj sredini, naročito u Dalmaciji, sa praktičkoga gledišta osjeća se potreba jednog čisto principijelnog objašnjenja pitanja odnosa stilske i moderne arhitekture.

Sukob novih ideja i zastarjelog graditeljstva, u stvari je sudar između misli i »stila«. I u našoj zemlji može se taj nesklad prebrditi, ugledamo li se u ostali kulturni svijet. To se postiže afirmacijom duha današnjice, te služeći se u povijesti već utvrdjenim načelima harmoniziranja onda novih arhitektura sa originalnom starinom. Pri tome je isključeno svako imitiranje i podražavanje predjašnjih stilova.

Gradjevina sazidana u modernom slogu pristaje i u starinski ambijent stilske jake (monumentalne) arhitekture, kada je komponovana od ruke pravog arhitekta. No bez obzira u kojem je stilu osnovana, da li u tradicionalnom ili modernom, u novom ili starom dijelu grada, uvijek distonira ako je ona začeta u glavi nenadarenog stručnjaka.

Za bolje razumijevanje postavljenog pitanja na-vest ćemo par primjera.

Pogriješene su nove zgrade škole i suda podignute u tobožnjoj mletačkoj gotici na obali u Trogiru. Promašio je pseudo-renesansni stil ministarskih palača u Beogradu. Naprotiv, uspjela je osnova pokojnog arhitekta Kovačića za uređenje okoliša stolne crkve u Zagrebu. Dobra je Gočarova zgrada na uglu u Celetnoj ulici u Pragu. Uostalom, poznata su brojna pozitivna riješenja stilske relacije arhitektura u povijesti.

Kulturno će se riješenje danas istaknutog pitanja i za dalmatinske gradove naći u nezavisnom veživanju, u razboritom dopunjavanju staroga sa novim, kako je to već postignuto za mnoge slučajeve u historijskim gradovima Evrope, na pr. u Breslavi i Pragu. Inače, ono se ne da postignuti kompromisnim spajanjem prošlosti sa sadašnjošću: oponašanjem forma stilske arhitekture, te prilagodbijavanjem modernih objekata postojećim ambijentima.

U tome leži naš odgovor na pitanje: »Ima li mjesta novome građevinskom slogu u starinskim gradovima Dalmacije?«

Ing. arch. Niko Armanda, Split

TEHNOLOGIJA DRVETA

Najosjetljiviji građevni materijal s kojim arhitekti moraju u svojoj praksi računati bez sumnje je drvo. Pa ipak događalo se, a nije rijetkost ni danas, da se tom materijalu posvećuje premala pažnja pri prosuđivanju njegova kvaliteta u izgrađenom stanju. Uzrok je tome površno poznavanje ovog važnog građevnog materijala kod projektiranja i preuzimanja izradene robe na gradnjama. Potrebno je zato da se svaki arhitekt uputi u tehnologiju drveta, kako bi ga znao što svrsishodnije primijeniti, i na taj način upoznati, što smije od stolara da zahtijeva, a od samoga drveta da očekuje.

Suhoća građevnog drveta oduvijek je bila prijevorna točka i povod razmiricama među dobavljačima i građevnim upravama. Stolar mora često da nosi odgovornost za pogreške, koje nije skrivio, dok na drugoj strani arhitekt — ne poznavajući dovoljno tehnologiju drveta i nemajući drugih pomagala za prosuđivanje kvaliteta ovog građevnog materijala — čini i nehotice krivo ili stolaru ili poslodavcu. Posljedica je toga nepravедno obredn obračun, a dalje, nemogućći zahtjevi prilikom sklapanja novih ugovora, opet na štetu jednoga ili drugoga. Valja, dakle, ući što dublje u naučni dio tehnologije drveta, pa će ove nesuglasice same po sebi nestati.

Dr. Aleksandar Ugrenović, naš poznati stručnjak za šumarstvo, izdao je u vlastitoj nakladi »Tehnologiju drveta« (druga knjiga), koja je dosada naš najbolji i najpotpuniji udžbenik i priručnik ove vrste. (Usput spominjem da je II godište »Građevinskog Vjesnika« donijelo od istoga pisca dvije zanimljive rasprave, i to: »Drvo kao građevni materijal« i »Željeznički pragovi«; te su rasprave svakako od velike važnosti za inženjere i arhitekte.)

Udžbenik o tehnologiji drveta odlikuje se i time što donasa sadržaj koji ne nalazimo u sličnim stranim udžbenicima. Počevši od vanjskog izgleda stabla pa do unutarnje građe i njenog kemijskog sastava, nalazimo sve iscrpljivo razrađeno u ovom udžbeniku. On nas uči da raspoznamo razne vrste drveća i njihove osobine, kvalitete i boje, što je za arhitekte veoma važno. Upoznaje nas, nadalje, sa fizičkim svojstvima drveća i daje nam skalu vlage u njemu i, u vezi s tim, objašnjava uzrok stezanja i rastezanja, sposobnost nošenja zvuka, električnosti i t. d. Za arhitekte je nužno poznavanje mehaničkih svojstava drveta, dakle njegove tvrdoće i čvrstoće, cjepivosti, elastičnosti i žilavosti, i njegova fizička svojstva. O svemu ovome nas ovaj udžbenik poučava. Dr. Ugrenović nam pokazuje razne griješke drveta (nepravilnost, paljivost, okružljivost, razne raspukline, i ne zaboravlja da nas upozna i sa raznim griješkama u boji drveća).

Prednost je ove knjige u tome, što su u njoj opisane domaće vrste drveća, a usto sadrži važne grafikone i, najzad, prvorazredne fotografije struktura. Osim toga, prevedeni su pojedini tehnički nazivi ne samo na naš nego i na njemački i francuski jezik. To će uvelike olakšati ovom udžbeniku afirmaciju u inostranstvu. Ovaj udžbenik, radi svih pobrojanih kvaliteta, zaslužuje toplu preporuku; svakom inženjeru i arhitektu on će dobro doći kao dopuna naobrazbe i znanja na području tehnologije drveta.

Arh. Marko Vidaković, Zagreb.

OKLOPNI SAFI V HOTELIH

Sodobno potujoče občinstvo želi in naravnost zahteva, da nudi hotel poleg udobnega prenočišča, dobre hrane ter pazljive postrežbe tudi popolno jamstvo za varnost njegovega imetja, posebno denarnih vrednosti, zlatnine ter drugih dragocenosti. Moderna varnostna tehnika skrbi tudi v tem oziru za daljnosežno jamstvo; tvrdka Wertheim na Dunaju, ena najstarejših in najbolj znanih tvornic na tem področju, nam stavlja na razpolago naslednja izvajanja:

Izkušnja hotelskih obratov kaže, da čestokrat nikakor ne zadostuje še tako dobra ključavnica na vratih hotelske sobe, kajti zgodi se, da se tat prikrade skozi okno ali ukrade ključ pri vratarju. Občinstvo zahteva, da so njegove dragocenosti brezpogojno varne, kajti na potovanju je nenadna izguba sredstev še bolj občutna kot doma.

Najboljše zavarovanje proti zločinskim name ram kakor tudi proti požaru predstavlja v hotelskem obratu jeklena oklopna omara z vdelanimi predali, ki mora biti v smislu moderne varnostne tehnike seveda varna proti zlorabi, vlomu, padcu, požaru ter varilnim rezilom. Taka naprava predstavlja pravcati bančni safe, tako v svoji konstrukciji kakor glede na razdelitev predalov. Vrata take omare se zvečer zaklenejo z več ključavnicami ter nudijo potem popolno varnost proti zločinskim napadom, požaru ter vročim plinom.

Manipulacija s takim safom je jako enostavna: Pred uporabo se odpro čelna oklopna vrata. Nato je mogoče odkleniti posamezne predale za stranke, in sicer tako, da odklepa stranka svoj predal s svojim ključem, ki je seveda za vsak predal drugačen, istočasno pa uslužbenec hotela s svojim ključem, ki je za vse predale enak; ni pa mogoče odklepati ključavnice, ne da bi uporabljali istočasno oba ključa. S tem je podana daljnosežna medsebojna kontrola med upravo hotela ter stranko samo. Poleg tega je pred vsako ključavnico še posebna loputa, ki jo je mogoče z žabico pritrditi tako, da je dostop do obeh ključavniških luknjic sploh zaprt. Stranka mora v tem primeru odstraniti najprej žabico, da moreta odkleniti ona in hotelski uslužbenec zaprti predal.

Da se onemogoči zloraba v vsakem primeru, so ključavnice predalov napravljene tako, da se dajo zamenjati z drugimi, rezervnimi ali pa med seboj. Na ta način se jamči za varnost spravljenih predmetov celo proti stranki, ki je prej uporabljala predal.

Opisane naprave so se izkazale v teku časa kot najbolj varne ter so v stalnem obratu v velikih mednarodnih hotelih, v mestih ter kopališčih in so se potujočemu občinstvu izredno priljubile. Potnik in letoviščar se rada vrnete v hotel, ki jima nudi poleg izbrane udobnosti tudi jamstvo za sigurnost vrednot, ki jih nosita s seboj.

Tudi na potovanju ščiti

WERTHEIM

Vašo lastnino!

**Wertheim jeklene oklopne
omare s predali za hotele
varne napram vlomu, po-
žaru in varilnim rezilom**

**Zedinjene tvornice blagajn, dvi-
galnih strojev d. d.**

F. WERTHEIM & Comp.

**In strojne tovarne v Marcheggu
WIEN IV, MOMMSENGASSE 6**

Zastopstvo:

**Jož. D. Mantuani, Ljubljana
Tyrševa cesta 17**

**„OPREMA“, družba z o. z.
Ljubljana,
Tyrševa 3 - Gajeva 1**

Izključno domače blago in domači izdelki

stalna razstava opreme
sodobna oprema trgovskih lokalov
stanovanj ter vseh prostorov za privatne
in javne namene
v lesu, jeklu in steklu
v domačih in eksotičnih furnirjih
upognjeno pohištvo
oprema vrtov in teras
svetila iz lesa, kovine in stekla
blago za zavese in vse tapetniške
izdelke
vse vrste preprog in čipk
žični vložki „šlarafija“
kovinski izdelki, steklo, porcelan
in keramika
oprema kopalnic
sanitarne in toplotovodne naprave
kamini in peči

tehnični nasveti iz stroke arhitekture

Elektrotehnika I, Osnove in stroji, spisal ing. Drago Mattanovich, zbirka »Kosmos« Jugoslovanske knjigarne v Ljubljani, 163 strani, format 22 x 17 cm, 1935.

Izobrazba, ki jo nudijo naše srednje šole, še vedno premalo upošteva pridobitve moderne dobe. Tako nastane v njej vrzel — človek živi sredi naprav, se jih poslužuje, a njih delovanja ne razume. V veliki meri velja to za področje elektrotehnike. Povsod jo srečujemo: elektromotorji opravljajo delo, električna svetila dajejo luč, telefon in radio prenašata besedo, v medicinskih aparatih najdemo nova sredstva za zdravljenje.

Ni torej čudno, da si zaželimo boljše poznavanje elektrotehnike, kakor ga posredujejo šolska predavanja iz fizike. Ne samo človeku prirojeno stremljenje po spoznavanju narave in njenih zakonov, temveč tudi praktični razlogi dovedejo marsikoga do studija električnih pojavov. Tu mislim predvsem na ljudi, ki imajo v svojem obratu opraviti z električnimi napravami, kakor na primer zdravniki, obrtniki in drugi. Nadalje bo knjiga dobrodošla arhitektom in tehnikom drugih strok. Zato je potreba po taki knjigi jasno podana.

Pisatelj je knjigo razdelil na dva dela. V prvem obravnava osnovne pojme in električne stroje.

Osnove elektrotehnike so dokaj težke in abstraktnega značaja. Snov je ogromna, nje enostavna razlaga pa težavna. Poljudno podajanje zahteva dolga opisovanja, ki bi obseg knjige zelo povečala. Zato je poskus, podajati osnovne pojme elektrotehnike v poljudni obliki, zelo delikatna stvar. Težko je zajeti vse, obenem pa izpustiti nepotrebno, posebno ako je prostor omejen. Zdi se mi pravilneje omejiti se pri poljudnem obravnavanju pojmov na čim manjše število najelementarnejših osnov. Avtor pa je hotel obravnavati po možnosti vse pojave ter zato ni mogel podati nekaterih pojmov dovolj izčrpno.

Poglavje o električnih strojih je zelo nazorno in izdatno. Obravnavani so tudi najmodernejši izsledki na tem področju. Posebni oziri na gospodarnost električnih strojev bodo dajali marsikatero pobudo za izboljšanje obratov onim čitateljem, ki imajo v lastnih obratih električne stroje. Skratka, rečemo lahko, da bo ta del povsem zadovoljil vse, ki se za to poglavje zanimajo.

Kar ni povedano v besedi, je razloženo s sliko. Mnogoštevilne (114), zelo lepo in premišljeno izdelane slike izdatno izpopolnjujejo razlago teksta.

Posebno je treba poudariti elektrotehnični slovar, ki je dodan temu delu knjige. Obravnava približno 1500 besed, ki so navedene v slovensko—nemškem in nemško—slovenskem redu. Iz predgovora je razvidno, da so sodelovali pri sestavi tega slovarja naši odlični činitelji, tako da ima slovar uradni značaj. Prvič je poenotena elektrotehnična terminologija v našem jeziku. Prav radi tega dejstva moramo nujno priporočati knjigo vsem, ki se bavijo z elektrotehnično stroko kot tako, ker je že skrajni čas, da se tudi v tej stroki uveljavijo enotni in pravilni izrazi.

Oprema knjige je prvovrstna. Zelo ugodno se odražajo na izbornem papirju moderne in pregledne črke. Lepa vezava izpopolnjuje okusno opremo.

V predgovoru naznanja avtor, da bo v drugem delu obravnaval proizvodnjo, razdelitev in uporabo električne energije. Šele s tem delom bo slika o današnjem stanju elektrotehnike popolna. Zato je želeti, da bi dobili tudi drugi del kmalu v roke.

Ing. Vratislav Bedjanič

ZETTLER:

Svetlobne signalne naprave
za hotele, zdravilišča, urade, stanovanja, parnike za klicanje postrežbe ali drugega osebja

Naprave za klicanje
gostov v zdraviliščih, penzionih i. t. d. k. skupnemu kosilu

Naprave za objavo
raznih razsvetljenih številk, na pr. številke programa

Zettlerjeva ključavnica
za jaki in slabi tok za zapiranje in odpiranje vrat z oddaljenih mest

Dvigalno kazalo
z gibljivo razsvetljeno puščico, naprava za klicanje in odgovor

Varovala proti vplomu
naprave za kontroliranje čuvalja, naprava za javljanje požara

Zahtevajte prospekte!

Alois Zettler, elektrotehnična tovarna d. z o. z.
München, Holzstrasse 28/30

„RUDE IN KOVINE“ d. d.

LJUBLJANA, Masarykova cesta 12

Glavno zastopstvo CINKARNE D. D. CELJE

Cinkovo belilo „Briljant“

En gros: **cinkova pločevina, pocinkana železna pločevina**: surovi in rafinirani cink, cinkov prah, »Cinkopon«, žveplena kislina, svinec, svínčena pločevina, **kositer** v kladah in palicah, kositer za spajanje v palicah, antimon, aluminij, baker, zvonovina, razne barve, kovine i. t. d., šamotni material

Kupuje: starcink po najugodnejših dnevnik cenah, odpadke drugih kovin i. t. d.

Brzjavke: Rude Ljubljana. Telef. int. 2727, 2827

Litografijo Offsetisk

**JUGOSLOVANSKA
TISKARNA V LJUBLJANI**

Pravkar je izšla pomembna knjiga

Ing. Drago Mattanovich

ELEKTROTEHNIKA

I

OSNOVE IN STROJI

*v priznani razkošni opremi
naše zbirke »KOSMOS«
164 strani velike osmerke, 114 slik,
izorsten papir, trpežna vezava
v surovem platnu
jasen futura-tisk*

*Prvič popolna, od merodajnih
faktorjev potrjena*

elektrotehnična terminologija

*slovensko-nemški in nemško-slovenski
slovarček*

ta

*knjiga je nepogrešljiva
za strokovnjaka in
za izobraženega laika*

VSEBINA:

Osnove elektrotehnike (Tok, napetost in upor - Vzporedna in zaporedna vezja - Delo in učinek - Magnetizem - Induciranje napetosti - Istosmerni in izmenični tok - Fazni premik pri izmeničnem toku - Induciranje napetosti v mirujočih ovojih - Magnetna histereza in ortinčni toki - Trofazni tok - Vrtilnu polje - Elektromagnetne sile - Akumulatorji - Elektroliza) - Električni stroji (sistronski motorji - Motorji na istosmerni tok - Generatorji za istosmerni tok - Generatorji za trofazni tok - Vzporedni obrat generatorjev - Transformatorji - Kolektoraki motorji - Prestorniki - Živosrebrni usmerniki - Hlačenje strojev - Gospodarsko električnih strojev) - Strokovni elektrotehnični slovar - Stvarno kazalo.

Cena za nenaročnike Din 80.—

Opozarjamo

na knjigo arh. J. Mesarja in arh. I. Spinčiča:

stanovanje

*razkošno ilustrirano in bogato opremljeno
Din 100.—*

Naročite se na zbirko »KOSMOS«, ki spada v knjižnico vsakega izobraženca! Mesečno plačevanje!

Jugoslovanska knjigarna - Ljubljana

